Poštnina plačana v gotovini. Maribor, sobota 10. decembra 1938 Štev. 44. Leto I.

Cena 1'50 din

Edinost

Narod si bo pisal sodbo sam.
Ivan Cankar, Hlapci.

Uredništvo in uprava: Maribor, Kopališka ul. 6 - Tel. 25-67 - Izhaja vsako soboto
Velja letno 36 din, polletno 18 din, četrtletno 9 din, za inozemstvo letno 50 din
Rokopisi se ne vračajo - Pošt. ček. rač. 11.787 Mariborska tiskarna d. d. Maribor
Oglasi po ceniku

Dvajset let brez Cankarja

Morda je znamenje dobe, v kateri živimo, da pada dvajseta obletnica Cankarjeve smrti v čas, ko bo pozornost Slovencev obrnjena daleč od kulturnih obletnic, morda celo daleč od kulture sploh.

Boj za Cankarjevo strankarsko legitimacijo našim velikim politikom in javnim delavcem ni prinesel tistih uspehov, ki so si jih obetali. Ime Cankar se ne da kar tako zapisati na strankarske prapore, prejasne in preveč odločne so bile njegove besede. [illegible]

In tako je postal Cankar za naše velike politike nezanimiv ali celo neprijeten in nevaren, kajti koncem koncev je še vedno nekaj takih med Slovenci, ki Cankarja ne slavijo zgolj kot našega prvega pesnika, oziroma kulturnega in političnega delavca, in v skrajnem slučaju, ko ga že ni mogoče prav prepovedati in vsega iztrgati iz šolskih čitank, uživajo le njegov bleščeči slog, ampak ga celo čitajo ter jemljejo njegove besede resno in jih postavljajo za vodilo današnjega časa.

Prilike v naši Dolini Šentflorjanski se v zadnjih dvajsetih letih niso bog ve kako izpremenile. Še vedno se lasajo naši rodoljubi za narodov blagor, še vedno nekateri ljudje obračajo svoj plašč po vetru (o in zelo, zelo veliko jih je!) in še vedno stoji Hlapec Jernej pred vrati domačije, ki bi morala biti njegova po tisti pravici, ki je zapisana v človeškem srcu in ki je nobena sila in noben paragraf tega sveta ne bo mogla trajno zabrisati.

Razlika med tedanjimi in sedanjimi prilikami je le majhna in, skoro bi rekel, le navidezna. Le za spoznanje bolj odkritosrčni smo morda postali. Danes se rodoljubi ne pomišljajo več in delajo svoje kupčije kar očitno in brez vsakega sramu barantajo za to, kar so še pred nedavnim proglašali kot »narodne svetinje«. In koliko jih je danes med nami, ki se nič več ne izgovarjajo, da je treba »upoštevati razmere«, ampak odkrito priznavajo, da so se »setve pa do žetve« trikrat izpremenili, danes se sramujejo le še tisti, ki nimajo »glave na voljnem konopcu, da bi se s pridom priklanjala na vse štiri strani« — sicer pa, ali je takih še sploh kaj med nami? — Tudi Jernejeva pravda še teče in zmirom več jih je, ki se zavedajo, na kateri strani je pravica.

Toda danes med nami ni več Cankarja, ki bi kakor Kristus izgnal branjevce iz templja in s svojo plamenečo besedo vlil ponižanim vero v svetlejšo prihodnjost v srca. Tisto vero, ki diha iz vsakega njegovega dela in ki je njegovi sodobniki niso mogli, pa tudi niso hoteli spoznati. Ali ni silen optimizem, če pravi:

»Jaz, bratje, vem za domovino, in vsi jo slutimo. Kar so nam siloma vzeli, za kar so nas ogoljufali in opeharili, bomo dobili povrnjeno in poplačano s stoterimi obrestmi! Naša domovina je boj in prihodnost; ta domovina je vredna najžlahtnejše krvi in najboljšega življenja. Iz muke trpljenja in suženjstva neštetih milijonov bo vzrasla naša domovina: vsa ta lepa zemlja z vsem svojim neizmernim bogastvom. Tedaj bodo le še grenak in grd spomin te gosposke domovine, na suženjstvu zidane, s krvjo in solzami gnojene, sramota človeštvu, zasmeh pravici...«

Ta njegova sveta vera je njegova zapuščina. Koliko jih je že med nami, ki nosij to njegovo dediščino v srcu? Kadar bo teh Cankarjevih dedičev dovolj, bo odleglo nam vsem, tedaj šele se bo slovenski narod lahko imenoval Cankarjev narod.

jad.

»Rasistično doktrino krvi, kakršno smo razložili in kakršno danes učijo, je treba zavreči kot napačno in zlohotno. Totalitarizem, ki izhaja iz krvi in ki je dobil v zahtevah rase konkretni izraz, je doktrinarni absurd in predstavlja neizmerno moralno nevarnost.

Van Roey, kardinal-primas Belgije.

Po lepi Sloveniji

Pravijo, da je Slovenija bogata, saj »ima skoraj vsak njen prebivalec dežnik«. Res je, bogata je naša dežela, toda samo po lepoti, s katero je obdarjena v obilni meri, tako da se lahko napase ob njej oko tudi največjega gurmana. Če pa prisluhnemo slovenskemu življenju in pogledamo v bistvo tistega, kar obstaja na svetu še poleg lepote, potem dobimo čisto drugačno sliko stvari.

Slovenija meri 1,278.638 ha, tako da odpade na posameznega prebivalca povprečno 1 ha zemlje. To pomenja, da je pri nas naseljenost prav gosta.

V Sloveniji je 154.628 kmetijskih posestev. Do 5 ha jih je 88.797, do 20 ha 43.302, večjih posestev pa je 12.538. Posestva do 5 ha imajo skupno 169.746 ha površine, posestva do 20 ha predstavljajo 551.725 ha, **dočim imajo večja posestva 557.665 ha ali 50% vse slovenske zemlje!** Nadalje je zanimivo, da je kmetijstvo glavni posel le v 121.751 gospodarskih obratih, dočim lastnikom 32.877 nazovi kmetskih posestev ali 20% vseh kmetskih obratov ni kmetijstvo glavna pridobitna panoga. Med temi obrati, ki jim kmetijstvo ni glavni poklic je 25 posestev 5 nad 500 ha, 42 z 200—500 ha, 947 z nad 20 ha, 1416 z 10—20 ha in 30.514 obratov, ki imajo manj kot 10 ha zemlje. Predzadnjim in zadnjim zemlja vsekakor zato ni izključno torišče udejstvovanja, ker morajo primanjkljaj pri njenem donosu pristaviti z delom v industriji, obrti in drugod. Seveda pa je število poslednje navedenih obratov še večje, kajti od 18.234 posestev do 0,5 ha zemlje prijavljenih celih 7.809 gospodarstev, ki bi se naj pečala izključno s kmetijstvom. To je nemogoče, **kajti posestva do 5 ha ne morejo preživeti svojih lastnikov, ki nimajo zaslužka drugje.**

Če odštejemo od vseh 154.628 kmetskih obratov posestva do 5 ha in ona nad 20 ha, ki so jim lastniki nekmetje, potem nam ostane 65.000 pravnih kmetij. **Več kot 88.000 navideznih kmetskih obratov (do 5 ha) sili svoje lastnike na — delo za mezdo.**

Le na 65.000 kmetijah imajo naši ljudje dovolj življenjskih potrebščin, kar pomeni, da preživljajo resnična kmetska gospodarstva samo okrog 390.000 ljudi (računajoč na kmetijo 6 ljudi), ali **32, 4% vsega prebivalstva Slovenije.**

Iz navedenega lahko sklepamo, da Slovenija nikakor ni zgolj agrarna dežela. V tem nas mora še bolj uveriti dejstvo, da pripada industriji, obrti, trgovini in denarno kreditnim ustanovam 57.441 gospodarskih obratov!

Na 88.000 »kmetijah«, ki nimajo več kot 5 ha zemlje, životari okroglo 568.000 ljudi, ali 47, 3% vseh Slovencev. Ti tisoči, ki iščejo zaposlitve kjer koli, visijo nekako med nebom in zemljo, kajti na pol stojijo še v zemlji, na pol so pa v mezdnem delu, ki je za veliko večino nestalno. To je slovenski proletariat, ki zre s srepim pogledom v bodočnost.

Beg v mesto pa je vedno večji tudi s 65.000 kmetij, ki dajejo vsako leto vedno več tovarniških in drugih mezdnih delavcev ter mnogo izgubljenih eksistenc. Ti kmetijski obrati se ne morejo in ne smejo več deliti med sinove in hčere, ker bi sicer izgubili še to »življenjsko moč«, kar je danes imajo. Ti obrati so nadalje radi kriz v dolgovih, ki jih skušajo omiliti domači z dirko za zaslužkom izven domačije. Pa so še ti obrati nadalje vedno bolj nerentabilni in nezmožni racionalizacije, napredka, radi česar vztrajno nazadujejo in propadajo, čemur je kriva njihova slaba kupna moč, ki izvira iz nesorazmerja med prodajo lastnih ter nakupom tujih produktov.

Tako vidimo, da za bodočnost našega prebivalstva ni rožnatih izgledov. Če ugotovimo še, da so gospodarske in socialne razmere temelj, na katerem sloni narodni napredek in, da znaša v Slovetem se lahko s strahom sprašujemo: kaj niji naravni prirastek komaj 5, 11%, pobo s slovenskim narodom?

Des.

Izseljeniško vprašanje - naša rana

Te dni se naše časopisje spominja v obširnejših člankih naših izseljencev ob priliki izseljeniškega tedna. Objavljeno je bilo mnogo statistik in tabelaričnih pregledov o številu teh naseljencev, njih vrsti zaposlitve in slično. Kakor kažejo statistike, je po svetu raztresenih okrog 1,150.000 naših ljudi. Po teh poročilih, jim sicer poslednja leta ne gre več tako dobro kakor nekdaj preje, a preživljajo se in prebijajo se skozi življenje tako, kakor bi se v današnjih razmerah pri nas najbrže ne mogli.

Med temi izseljenci so družine, ki so že desetletja v Ameriki, odnosno izven domovine, rodili so se otroci, ki svoje domovine sploh videli niso, jim je tuja, kakor vsaka druga dežela. In vnuki? Ti bodo še nekaj slišali o svoji pravi domovini, a vezane se na nikak način ne bodo občutili na njo in polagoma, a sigurno bodo tonili v Ameriki, tej veliki državi, čije prebivalstvo je zmes vseh narodnosti in vseh plemen ter v vseh ostalih državah kjer so se naselili.

Čemu sploh načenjamo to vprašanje? Ti ljudje so za nas izgubljeni in se tu pač ne da ničesar storiti, tako bodo govorili mnogi. Prav zato, ker je naše mnenje, odnosno mnenje večine tako, ravno zato bodo vsi ti tisoči in stotisoči izgubili vsako vez z domovino in s tem bodo za nas res tudi dokončno izgubljeni. Tako mi Slovenci, Jugoslovani, a drugi?

Vsa Evropa je dajala istočasno one armade izseljencev, med katerimi so bili pomešani tudi naši. Bili so to pripadniki rodov, narodov, velikih in mogočnih po svojem številu in svoji kulturi, pripadniki narodov, ki so se že takrat lahko s ponosom trkali po prsih, češ, to sem po rodu, državljan sem te in te države, proste, samostojne Mi Slovenci, ki smo že itak od narave krotki in ki so nam bile ta krotkost in ponižnost in hlapčevstvo tekom stoletij vsiljeni in privzgojeni v stari Avstriji, se nismo mogli na enak način pohvaliti, saj smo bili samo del onega narodnega konglomerata, ki je tvoril Avstrijo. Navajeni sprejemati tuje nazore so se naši ljudje kaj hitro izgubljali v morju tujcev. A kaka je bila vzgoja in kaka je v vzgoja v državah, kjer sta bili narodna in državna pripadnost istovetni? Tam se je z vso silo in z vso energijo privzgojila ona narodna zavest, ona samozavest, ki je že sicer rodila mnogo gorja, a jo moramo kljub temu občudovati. Dan za dnem lahko čitamo z velikimi črkami tiskane naslove, da je Nemec-kemik iznašel nekaj novega, da je Nemec-letalec dosegel nov rekord, da je Nemec..., da je Nemec... In Italija? Pred leti so izšle znamke z napisom: »Kjerkoli je le eden Italijan, tam je tudi naša trobojnica!« In Francija? Kako velik aparat ima, ki služi za obdržanje vezi med domovino in izseljenci, ki jih je seveda procentualno mnogo manj nego je pri nas Slovencih.

Tako torej ti veliki narodi. Vzgoja doma, vzgoja v šoli, časopisi, literatura, mogoče vse nekoliko pretirano, a uspeh ne izostaja in država, ki si vzgoji take državljane, se lahko na nje zanese, pa bilo, da ostanejo doma ali da gredo po svetu. In ako gredo po svetu, tedaj nanje domovina ne pozabi: časopisje, knjige, učitelji, duhovniki, denar, vse to lahko s sigurnostjo pričakujejo in na to lahko računajo. In uspeh? Na mesto, da bi utonili med prebivalstvom, kjer se naselе, ustvarjajo kompaktno naselbino, s svojimi uspehi pritegnejo še domačine. Te države se ne bojijo ne truda, ne stroškov, sa to ni izgubljeno, kar se tam izdaja, saj ima država koristi od svojih izseljencev, ki pošiljajo po večini svoje prihranke domov in tvorijo ti znaten del narodnega gospodarstva take države

Mi gledamo na zadevo drugače, odnosno, če ne gledamo drugače, vsaj ravnamo drugače. Enkrat na leto se spomnimo teh ljudi za časa izseljeniškega tedna, se jih spominjajo posamezniki s hvaležnostjo, če jim pošljejo kake dolarje, sicer pa jih prepuščamo same sebi, češ, saj itak ni pomoči. Danes, ko imamo v lastni državi možnost vsestranskega udejstvovanja na vseh poljih, danes, ko nimamo izgovorov, da jim ne moremo nuditi niti duševne pomoči in hrane, mi kot majhen narod grdo grešimo nad onimi, ki se izgubljajo med tisoči tujcev, grdo grešimo nad samimi seboj ter uveljavljamo pregovor, da kdor zaničuje se sam, podlaga je tujčevi peti. Ako ne moremo nuditi toliko materialne pomoči, vendar je možno, da se jim nudi moralna pomoč in pogosto je dovolj, da se pokaže samo dobra volja, da se pokaže, da nismo pozabili na nje, pa se že dvigne našemu človeku v tujini zavest, da nič več sam, da ni prepuščen usodi.

V zadnjih 50 letih se je, kakor pravi uradna statistika, izselilo iz Slovenije nekaj preko 90.000 ljudi. Če bi bilo danes mogoče kontrolirati, koliko bi jih našli, ki se komaj še zmenijo za to, da so Slovenci. In njih otroci? Ti bodo komaj mogoče enkrat slišali, da so Slovenci po rodu. Tako se izgubljajo tisoči in desettisoči, a pri malem številu nas Slovencev je to ogromno število.

Na nas vseh je, da ta način izgubljanja ljudi zaustavimo. Na enkrat to ne gre, pa

IZ VSEBINE

Italija in Francija.
Elektrifikacija.
Kaj nam ima Cankar danes umetniško, kulturno in politično povedati (izjave Voduška, Rudolfa, Potrča).
Roosevelt.
Volilni ustroji.
Ljudski kino.

POZIV

Zadnji številki smo priložili položnico. — Kdor je naročnino poravnal vsaj do konca leta, naj nakaže ustrezni znesek za naprej, ali naj položnico vroči novemu naročniku, ki ga je morda pridobil, ali jo naj shrani za prihodnje nakazilo, nikakor pa je naj ne zavrže! — Kdor pa še kaj dolguje za to leto, dobi izjemoma obenem posebno obvestilo o tem, ki ga naj izvoli upoštevati! — Cenjenim zaupnikom se bomo — začenši z novim letom — nekoliko oddolžili za sodelovanje takole: Kdor ima na področju svoje pošte najmanj 10 plačujočih naročnikov, dobiva dotlej »Edinost« brezplačno, za vsakega nadaljnjega plačujočega naročnika pa povrh še 10 odstotkov plačane naročnine v gotovini ob zaključku dotičnega poslovnega leta. Vsak zaupnik lahko vsak čas zahteva izpisek iz imenika rednih naročnikov z domačega poštnega področja.

Uprava »EDINOSTI«, Maribor, Kopališka ulica 6.

7 dni domačih vesti

Nj. Vis. Knez Pavle na potu

✱ **Princ Pavle** je v Londonu sprejel ministrskega predsednika Chamberlaina in imel z njim daljši razgovor o jugoslovansko-britanskih gospodarskih stikih. Na povratku iz Londona se je ustavil v Parizu in se sestal z ministrskim predsednikom Daladierom. Bil je tudi gost predsednika republike Lebruna.

— —

✱ **Dr. Stojadinović je imel** v **Ljubljani** na shodu JRZ govor, v katerem je poudarjal potrebo po harmoniji med Jugoslovani, po miru na zunaj, po redu in po truhu. Obljubil je tudi najširše samouprave, kot zlato sredino med separatizmom in unitarizmom. Ostro je napadel dr. Mačkovo opozicijo in zagotovil številne navzoče, da bo vlada prav gotovo zmagala. (Toliko ob zaključku lista, obširneje prihodnjič).

✱ **Vojni prostovoljci** bodo dobili odškodnino v državnih vojnih obveznicah, ki se bodo obrestovali 4% na leto. Borci bodo dobili obveznice po nominali 50.000, neborci pa po nominali 30.000 din.

✱ **Premogovnik v Kočevju** se že 50 let sistematično izrablja. Leta 1888. ga je prevzela Trboveljska premogokopna družba in ga je prva leta po vojni zelo razširila, tako da je bilo pri njem zaposlenih okoli 1000 delavcev. Kasneje pa je kopovanje kočevskega premoga močno nazadovalo.

✱ **Prejemki invalidov so se uredili z novo naredbo,** ki je izšla te dni v uradnem listu. Po tej uredbi se položaj invalidov nekoliko izboljša in povišajo se tudi prejemki.

✱ **Novo cesto so otvorili** v nedeljo. Cesta spaja Ljutomer in Štrigovo po najkrajši poti in je dolga skoraj sedem kilometrov. Gradili so jo štiri leta in je veljala poldrugi milijon dinarjev.

✱ **Pokojninski zavod v Zagrebu** zadovoljivo posluje. Javnost zahteva, da mora zavod sezidati lastno stavbo, da se tako razbremene sedanji najeti prostori in da se vplačani prispevki naložé.

✱ **Amnestija je izšla** ob dvajsetletnici Jugoslavije. Kaznjencem se po obsegu kazni in vrste zločina kazni nekoliko skrajšajo ali pa sploh spregledajo. Ustavljena so vsa postopanja zaradi prestopkov po tiskovnem zakonu. Črtane al izmanjšane so tudi kazni zaradi prestopkov proti monopolskemu zakonu.

✱ **Letošnji novinarski koncert,** elitna prireditev na državni praznik 1. decembra v Ljubljani, je dobil letos s proslavo 20letnice Jugoslavije poseben sijaj. Sodelovali so najodličnejši solisti, kakor operni pevki Majdičeva in Heybalova, baletna virtuozinja Bravničarjeva in tenor Šimenc ter zbor »Grafike«. Navzoči so bili vsi predstavniki javnega življenja z banom dr. Natlačenom, županom dr. Adlešičem in divizijonarjem generalom Lukičem na čelu, kanzularni zbor itd. Po koncertu je bil tradicionalni prijateljski večer s plesom.

---

vsaj polagoma in z vedno naraščajočim delom doma, vzgojo naroda in skrbjo za naše ljudi v tujini zajezujmo to reko — ponornico, ki vleče naše ljudi od nas — za vedno. Vzgledov za to delo nam ne manjka, samo ozreti se je treba pravočasno, da se streznimo, dokler je še čas. Več samozavesti, več narodnega ponosa in malo požrtvovalnosti in uspehi ne bodo izostali. **Eko.**

Prizadevanja za mir

Dolga leta po svetovni vojni je veljalo

načelo kolektivne varnosti,

ki so ga zagovarjale predvsem male države, ki jim je bilo do tega, da ostane vse pri starem in da se meje ne izpreminjajo s krvjo in z grožnjami (Francija, Anglija, Rusija), kot višek državniške modrosti in največje jamstvo za trajen mir, saj je s celo mrežo dogovorov **ščitilo** manjše in šibkejše pred poželjivostjo velesil. Japonska in Italija sta se prvi postavili proti temu načelu in z dejanjem uveljavili svoj nazor. Časopisi in državniki so kaj hitro proglasili načelo kolektivne varnosti kot

brezuspešno.

Jasno je bilo: stvar se ni obnesla. Tako so trdili. Toda, če si zadevo pobliže ogledamo, vidimo, da se v navadnem življenju kršijo tudi najboljši zakoni, a nihče radi tega ne dolži zakonov, da niso dobri. Kam bi prišli, če bi radi nekaterih tatov proglasili tatvine kot dovoljene! Kar je manjkalo temu načelu, ki je že po svoji osnovi in po svojem bistvu bilo naperjeno proti vsakršnim izpremembam, posebno proti krvavim, je bila obveznost, da se radi morebitnega jutrišnjega napada na lastno državo zatre napad na vsako še tako daljno in tujo državo tudi, če tam ni kakih »interesnih območij«. Razumljivo je, da bi bilo to načelo za države, ki s sedanjim mednarodnim ravnovesjem niso bile zadovoljne nevzdržno in nemogoče, saj jim je onemogočalo razvoj preko dosedanjih mej in na račun svojih šibkejših sosedov. Treba je bilo mrežo za vsako ceno raztrgati. Nova Nemčija je našla za to nov ustroj,

ustroj dvostranskih dogovorov,

ki je bil mnogo bolj prožen in ki je dovoljeval mnogo več razgibanosti. Stvar je bila enostavna. Za ceno pakta z močnejšim zaveznikom je Nemčija ponujala svoje časovno omejene dogovore vsem svojim šibkejšim, pa tudi enako močnim sosedom. Ponudila je na primer kaki državi dogovor o nenapadanju za deset ali dvajset let, a pod pogojem, da se odpove svojemu zavezniku. Na ta način je poizkušala od znotraj razkrojiti vse te zveze, ki so jo samo ovirale. Med tem, ko bi ji na primer 20letni dogovor ščitil hrbet, bi lahko opravila svoj posel na drugem mestu in si tam popravila mejo in si pridobila novo ozemlje. Ko bi bil tam posel opravljen, bi s premagano državo sklenila zopet dogovor o nenapadanju, zvezan seveda z gospodarsko pogodbo, ki bi ji dala razne ugodnosti za gospodarsko nadvlado. Potem bi se obrnila k svoji prvi zaveznici ter v slučaju, da pogodbeni rok še ni potekel, tam dogovor odpovedala in si z zavarovanim hrbtom pridobila političen in gospodarski vpliv in kolikor potrebuje obmejnega ozemlja. Na ta način je mogoče v kratkem času priti na prvo mesto na svetu. Posebno gladko gre ta posel od rok, če je tu še ena sila, s katero se da kombinirano nastopati.

Po Monakovskem dogovoru je sklenila Nemčija

prijateljsko izjavo z Veliko Britanijo.

Chamberlain je to prijateljsko izjavo prinesel domov kot velik uspeh, ki bo lahko odtehtal vse, kar je Velika Britanija v Monakovem na moči, vplivu in prestižu utrpela. Francija je odšla tedaj iz Monakovega praznih rok. Kmalu na to je postavil Hitler svojo

zahtevo po kolonijah

računajoč, da bo dobil francoske kolonije, čemur se Angleži absolutno ne bi protivili. Bili so celo pripravljeni, da odstopijo Nemčiji tudi francosko kolonijo Madagaskar kot povračilo za tisto ozemlje, ki je ostalo v angleški posesti. Toda zahteva je obsegala vse nemške kolonije, tudi angleške, kar seveda Angležem ni bilo prav.

Anglija je tedaj sklenila

pogodbo z Italijo

ter se tako skušala za vsako ceno sporazumeti z osjo Rim-Berlin. Italijani so Angležem marsikaj obljubili, česar potem niso hoteli obljubiti Francozom. Zdaj so sklenili Nemci

prijateljsko izjavo s Francijo.

Zajamčile so se meje in povedalo se je veliko lepega, saj predstavlja predstoječa izjava dobršen korak k trajnemu miru, ki ni več daleč. Tako se je reklo... Med tem pa, ko je bil Ribbentrop še v Parizu, so se pričele

v Rimu demonstracije proti Franciji.

Poslanci v parlamentu in množice ljudstva so klicale, da se morajo Tunis, Korzika, Nica in Djibutti zopet pridružiti Italiji. Sočasnost Ribbentropovih nad vse prijaznih besed in italijanskih izgredov pa ni naredila na francoske politike nikakega vtisa, čeprav so voditelji osi že ponovno poudarili, da je njihova evropska politika vzporedna in skladna.

jad.

✱ **Karitativna zveza v Mariboru** je tudi letos ob nastopu zime otvorila dobrodelno javno kuhinjo v Zadružni gospodarski banki, kjer dobe brezposelni za malenkostni znesek toplo hrano.

✱ **Največji zvon v Jugoslaviji** ima frančiškanska cerkev v Mariboru. Zvon, ki je bil v nedeljo blagoslovljen, tehta skoraj 6000 kilogramov in ga je vlilo podjetje Bühl

✱ **Mariborski knezoškof** Dr. Ivan Tomažič je te dni slavil štirideset letnico svojega mašništva.

✱ **Tekstilna tvornica Doctor in drug v Mariboru,** ena najmodernejših v državi, ima sedaj svojo centralo v Beogradu, kjer se je uredil tudi prodajni urad z veliko zalogo blaga. Tvornica spada v Zuckerjev koncern, ki ima tekstilne tvornice tudi v Avstriji, Češkoslovaški in Franciji. Dunajsko centralo je moral koncern likvidirati in ustanoviti posebno vodstvo podjetij v Nemčiji.

✱ **Kmetskih dolgov se je plačalo v Jugoslaviji** prvih 11 mesecev tega leta nekaj nad sto milijonov dinarjev, od tega v Sloveniji 31 milijonov (ena tretjina!). Obveznic je bilo doslej izdanih za 256 milijonov, denarni zavodi pa so prejeli na račun anuitet 124 milijonov dinarjev, v Sloveniji nekaj manj kot 25 milijonov (eno petino!). Vsega skupaj je Agrarna banka doslej končnoveljavno prevzela 226.943 dolžnikov s 349 milijoni dinarjev dolgov, v Sloveniji 19.907 dolžnikov s 74 milijoni dinarjev dolgov.

☐ **V francoskem parlamentu** se je začelo zasedanje. Med govorniki je posebno komunistični poslanec Duclos ostro kritiziral Daladierovo notranjo in zunanjo politiko. Daladier mu je ironično ploskal.

☐ **Masarykova hčerka Alice** je odložila predsedstvo Rdečega križa. V novi Češkoslovaški ni več mesta za hčerko njenega ustvaritelja . . .

☐ **Švedski zunanji minister** je v govoru, ki ga je imel v Götöborgu, ostro kritiziral nemško vmešavanje v švedske notranje zadeve.

☐ **V Metzu** so izgubili 2 g radia. Vse francoske radijske postaje svarijo najditelje, naj se torbice za božjo voljo ne dotaknejo, ker bi to moglo pomeniti gotovo **smrt.**

Shod dr. Korošca v Mariboru

Dr. Korošec je imel v nedeljo v Mariboru velik volilni shod. Njegovi pristaši so mu priredili zelo navdušen sprejem. »Ponedeljski Slovenec« piše, da je pri sprejemu pozdravljalo dr. Korošca 12 tisoč ljudi.

Shod dr. Korošča je otvoril župan dr. Juvan, ki je omenil, da je pred 30 leti začel dr. Korošec v Mariboru svoje delo za osvoboditev slovenskega naroda. Za to njegovo delo mu je ves narod trajno hvaležen. Maribor zato pozdravlja dr. Korošca.

Nato je govoril dr. Korošec o notranjem in zunanjem političnem položaju. Zlasti je podčrtal, da je vrnila sedanja vlada svobodo, da more v okviru zakona vsaka stranka mirno zborovati. Vlada pa je tudi pomirila politične strasti. Nadalje je omenil gospodarsko delo vlade. Z dobrimi trgovinskimi pogodbami je odprla našim proizvodom nove trge, pomagala pa je kmetu tudi z ureditvijo kmetskih dolgov. Delavstvu je dala tako mnogo kakor pred njo niti ena druga vlada. Dala mu je starostno zavarovanje in minimalne mezde. Javno delavnost pa je zajamčila s tem, da je mobilizirala velike denarne vsote, ki so se zbrale v drž. zavodih. Dala je s tem našemu gospodarstvu razmaha na vseh poljih.

Nato je govoril o zunanje-političnem položaju. Zasluga vlade je, da je na vseh naših mejah mir in da se morejo vsi stanovi mirno posvetiti svojemu delu. Ta politika je pridobila naši državi tudi v zunanjem svetu ugled. Volivna zmaga JRZ pomeni nadaljevanje te plodne politike. Zato naj dne 11. decembra glasujejo vsi za listo JRZ. Izvajanja ministra dr. Korošca so sprejeli zborovalci z velikim navdušenjem.

☐ **Poljski finančni minister Kwiatowski** je v poljskem sejmu povedal, da mora tudi Poljska zahtevati kolonije.

☐ **Ameriški veleposlanik** v Berlinu Wilson, ki ga je bil Roosevelt pred kratkim odpoklical k sebi, se po Rooseveltovi izjavi za enkrat ne bo vrnil na svoje službeno mesto.

7 dni po svetu

☐ **Avstralska vlada** je sklenila, da bo sodelovala pri skrbi za nemške emigrante. Pripravljena je, da sprejme vsako leto 15 tisoč emigrantov.

☐ **V Belgiji** je nastala radi priznanja Francove Španije vladna kriza. Socialisti so sklenili, da vlade ne bodo več podpirali, ko pa je postavila vlada vprašanje zaupnice na dnevni red, je kljub temu zmagala. Vendar ji ne pripisujejo več dolgega življenja, saj predstavlja socialnodemokratska stranka važen del vladne koalicije.

☐ **Francija in Nemčija** sta podali skupno prijateljsko izjavo, ki jo nekateri smatrajo kot osnovo za mirno sožitje obeh narodov. Nemčija je s tem priznala mejo, ki jo je določila versajska pogodba in za katero je že davno preje jamčila Zveza narodov.

☐ **»Völkischer Beobachter«** je postavil predlog, da bi se moralo časopisje malih držav Švice, Nizozemske, Belgije in skandinavskih držav »neutralizirati«. To pomenja, da ne bi smelo več zagovarjati demokratskega ustroja. Praktično pomenja to isto, kakor če bi razširili nemške tiskovne zakone na vse to ozemlje. Podobno tiskovno pogodbo je imela Nemčija z Avstrijo nekaj tednov pred zasedbo. »Basler National Zeitung« je na ta predlog izredno odločno odgovorila. V drugih državah so pa ta predlog preslišali.

☐ **Eden,** odločni zagovornik politike mednarodne skupnosti in nasprotnik popuščanja napram napadalnim silam bo postal, kakor sodijo nekateri listi, angleški minister za dominione.

☐ **Letalo »Kondor«,** s katerim so Nemci preleteli 14.000 kilometrov v 46 in pol urah, se je ponesrečilo. Vzrok nesreče baje ni v konstrukciji, ampak v — sabotaži, v namernem poškodovanju. Med svetom je vzbudilo dejstvo, da se sabotaže nimajo bati samo boljševiki, ampak tudi Nemci, veliko pozornost. Ker je letalo zdrsnilo na morje, so posadko rešili.

☐ **Italijanske demonstracije proti Franciji** se kljub angleškemu posredovanju še niso ustavile, ampak se iz dneva v dan stopnjujejo. Vlada, ki je sicer tako močna in tako stalno poudarja, da se brez njene volje v Italiji nič ne zgodi, odklanja vsako odgovornost.

☐ **Romunske oblasti** so izjavile, da so našle v arhivih fašistične »Železne garde« dokazilne listine, ki pričajo, da so hoteli narediti prevrat. Ustreljeni Codreanu je bil v zvezi z nekaterimi vojaškimi dostojanstveniki, ki so jih sedaj odstavili.

☐ **Tudi Portugalska** ne bo dala niti pedi svojih kolonij. Tako je izjavil predsednik portugalske vlade.

☐ **Pri nedeljskih volitvah** v Sudetski Nemčiji so vsi glasovali za novo Nemčijo. Število tistih, ki radi bolezni niso mogli na volišče, je malenkostno. Vidi se, da je tam izredno zdrava klima. Manj kakor 1 odstotek so našteli glasov, ki so bili proti.

☐ **Češkoslovaška oboroževalna industrija,** ki je do pred nekaj meseci ogromno zaslužila, ker je dobavljala orožje drugim državam, se je sedaj, ko je izgubila velik del svojega ozemlja, naglo preusmerila. Tovarne orožja se hitro predelujejo v druge svrhe. Izdelovale bodo predvsem gospodarske stroje itd. Vlada gleda na to, da se delavci, ki so se zadnje tedne trumoma odpuščali, zopet namestijo.

☐ **V Limi** se je pričel panameriški kongres, kjer se bo sklepalo o morebitni ustanovitvi Zveze ameriških držav in o skupni obrambni pogodbi. Nemški in italijanski listi kongresu ne pripisujejo uspehov.

☐ **Kitajski partizani** se uspešno borijo proti Japoncem blizu Hankaua in Šanghaja. Nekateri japonski oddelki so se morali umakniti.

☐ **Kot odgovor na velike italijanske demonstracije** proti Franciji, se je zbralo tudi v francoskih mestih mladina in demonstrirala proti Italiji. V Lyonu so klicali po ulica »Sicilijo Francozom!«

☐ **Bivši mornariški minister Velike Britanije Duff Cooper** je imel v Parizu predavanje, ki je vzbudilo veliko pozornost. Med drugim je povedal, da Francija in Anglija še nikoli v zgodovini nista bili premagani, če sta nastopili skupno. Prvič sta doživeli poraz v Monakovem, ki pa mora biti tudi zadnji.

Širite Edinost

Tedensko zrcalo

Kakor ste videli, sem smatral jugoslovanski problem za to, kar je: namreč izključno političen problem. Za problem razkosanega plemena, ki se v življenju človeštva ne more uveljaviti, dokler se ne združi v celoto. To je vse! Kakšno jugoslovansko vprašanje v kulturnem ali celo jezikovnem smislu zame sploh ne eksistira. Morda je kdaj eksistiralo; toda rešeno je bilo takrat, ko se je jugoslovansko pleme razcepilo v četvero narodov s četverim, čisto samostojnim kulturnim življenjem. Po krvi smo si bratje, po jeziku vsaj bratranci — po kulturi, ki je sad večstoletne separatne vzgoje, pa smo si med seboj veliko bolj tuji, nego je tuj naš gorenjski kmet tirolskemu, ali pa goriški viničar furlanskemu.

(Slovenci in Jugoslovani.)

Jaz verujem v to družino svobodnih narodov. Jaz verujem, da bo iz te brezprimerne preizkušnje izšlo prerojeno človeštvo! Bil bi hinavec in lažnjivec, če bi se imenoval socialista, pa bi v globočini svoje duše ne veroval v svoje ideale! Nič se ne bojimo, nič se ne strašimo dnevnega trpljenja, ne zakrivajmo oči pred grozotami časa — pogumno jim glejmo v lice! Ne samo človek, ne samo narod, tudi človeštvo se bo vzdignilo iz močvirja, očiščeno in pomlajeno! V to verujmo, v to zaupajmo — in lažje nam bo trpljenje! Kristus je zmagal, ko je bil na križ razpet; človeštvo je moralo brezmejno trpeti, da si je zaslužilo prerojenje in vstajenje!

(Očiščenje in pomlajenje.)

Tega bajeslovnega »preprostega naroda« namreč ni več! Preveč je prenesel, preveč je pretrpel, preveč izkusil naš ubogi narod, da bi mu bilo treba z viška doli deliti še prav posebnih naukov! Najboljši učitelj je trpljenje, najboljša učiteljica je bolest. Narod je v svoji nesreči zavedel se najvišjega, kar ima, svoje kulture. Ta zavest ga bo rešila iz vseh težav in bridkosti, iz vseh zmot in zablod.

(Slovenska kultura, vojna in delavstvo.)

Prijatelj, globlje poglej! Ali ne vidiš, odkod te nove sile? Življenje se drami v nižavah, ki so spale. Oči se odpirajo, iščejo luči, roke se iztegajo, iščejo ciljev. Kaj za to, če prihaja pomlad v viharju in povodnji! Iz te črne naplavine bo vzklila bujna rast! Njih misel je bila prava: ne bele krizanteme na oguljen frak — rdeč nagelj na kamižolo! Ne boj se, narod se ne da oslepariti, ne da si zavezati oči! Naj ga vodijo po stranpotih, po močvirju, po temi — sam bo našel pot do solnca! Plevel so sejali, vzrasla pa bo pšenica.

(Bela krizantema.)

Nekoč je neprobujeno, v suženjstvu molčeče predmestje poslušalo klic mesta; pa pride čas in je blizu, ko bo dremajoče, v sanjah trepetajoče mesto slišalo klic predmestja.

»Preštejte nas, preglejte nas!«

Črna vojska, ki se je nekoč po ozkih ulicah valila v mesto, je danes nepregledna, vseobsežna. Mogočne reke se spajajo od dežele do dežele, prelivajo se iz jezera v jezero. Zdaj, ko je pomlad, ko je upanje najvišje, moč najmlajša, zdaj se ozrite, zdaj preglejte z blaščečimi očmi to silno morje predmestja; zato, da bo vzkipela v srcu zmagoslavna misel:

Kaj preteklosti bridkost! Kaj dneva trud in skrb. Tako mirno in mogočno, kakor sonce v vesoljnosti, gre naša pot — predmestje je prihodnjost.

(Predmestje.)

Albanska kraljica Žeraldina otvarja radio-oddajno postajo.

Ljudski kino v Mariboru je odprt

Z veseljem smo pozdravili Mariborčani dejstvo ,da je bil odprt v četrtek, dne 1. decembra pri nas ljudski kino. Nekaj takšnega smo si že dolgo želeli, saj ima človek silno rad novotarije; pravijo namreč, da se enega in istega preobje. Pri vsej naši želji pa smo vedno gojili bojazen, da kinopodjetniki ne bodo mogli pridobiti toliko zaželene nove civilizacijske ustanove, kajti znano je, da požrejo velik in to levji del njihovih dohodkov davki in takse. Zato pa je treba tem bolj pozdraviti posrečeno prizadevanje kinopodjetnikov, saj je to uspeh v prvi vrsti njihova osebna zasluga.

Ker je torej novi kino odprt in so bili o tem napisani tudi članki, naj še mi zabeležimo na kratko na rob teh člankov nekaj pripomb, da bo slika popolnejša.

Na plakatih, ki javljajo »rojstvo« novega kinematografskega podjetja, je napisano, da dobimo Mariborčani ljudski kino, namenjen širokim ljudskim slojem, kar dokazujejo nizko postavljene cene, ki naj omogočijo gmotno šibkejšim pridobivanje kulturnih dobrin. To je vsekakor vse hvale vredno, kajti doslej so se le redki kinopodjetniki spomnili, da obstajajo »široki ljudski sloji« z gmotno šibkimi pri padniki. Med te spadajo — vzamemo samo naše mesto — delavci, privatni in državni uslužbenci ter mali obrtniki. Prvi si bodo tudi kljub znižanim cenam le težko privoščili »uživanje« filmov, kajti njihovi žepi so skromno napolnjeni in, kar na veliko jim primanjkuje časa, kajti njim, po visokem mnenju današnje družbe niso potrebne civilizacijske, še manj pa kulturne pridobitve. Pač pa bodo znižane cene nad vse dobrodošle uslužbencem in malim obrtnikom, ki so v Maribor unajbolj zvesti obiskovalci kinematografov, kamor nosijo večer za večerom kot čebelice svoje skromne dinarje. Pri tem se jim sicer trga srce, kajti dohodki so pičli; ali človek živi samo enkrat in je treba to kratko življenje izrabiti, užitek, pa če še tako majhen.

Ljudstvu je torej namenjen novi kino in to tistemu, ki je zapisano vedno večjemu kulturnemu životarjenju. Stari kino Union je bil preosnovan v ljudski kino, pa še vedno pod starim imenom. Vprašajmo se, kje ima ljudstvo v svoji govorici besedo »Union«? Ni je! Zakaj torej pri novem kinu, če se je v osnovni potezi preoblikoval iz nekako »gosposkega« v »ljudskega«, še vedno naziv »Union«? Če se je izvršila že ena prelevitev, zakaj se ne bi še druga; brez vsega bi lahko rekli »Ljudski kino«. Saj imamo v Mariboru vendar »Ljudsko univerzo«, »Ljudski oder«, »Ljudsko knjižnico« itd., pa bi mogli imeti še »Ljudski kino«, če je res namenjen ljudstvu in »širokim ljudskim slojem«.

Na plakatih, ki javljajo odprtje novega kina, je zapisano, da bodo prikazani v prvi vrsti amerikanski, francoski in češki filmi, včasih pa tudi nemški. Za začetek je bil res francoski film. Želimo pa, da bi se zgornja obljuba dosledno izvrševala ter, da bi bili v bodoče slovanski filmi bolj upoštevani kot so bili doslej!

Erduš.

Lovci in sadjarji v vsakoletnem boju

V pozni jeseni, še predno zapade prvi sneg, postane za sadjarje in lovce aktualno vprašanje škode na sadnem drevju, ki jo delajo zajci. Vsako leto se ponavlja divja gonja po dnevnem in strokovnem časopisju, a prav pogosto končavajo posamezni spori pred sodiščem s kaj različnimi rezultati.

Čim zapade prvi debelejši sneg, zmanjka zajcem hrane in tedaj se pač zadovoljijo s tem, česar sneg ne pokrije. Za nesrečo so debla dreves med onimi redkimi in zajcem dosegljivimi predmeti, ki jih sneg ne more pokriti. In zajec gloda drevesno skorjo, jo gloda neredko tako, da drevo, posebno, če je mlado, usahne. Seveda, če je zima dolga in je divjačina prisiljena, da se edino od tega hrani, je pač razumljivo, da lahko naredi prav občutno škodo posebno v drevesnicah, ki jih lahko v gotovih slučajih uniči. Ker vemo prav vsi, kaj pomeni za našega človeka prodaja sadja, ki je pogosto edini pridelek, ki res nekaj prinese v hišo, tedaj je razumljivo, da se sadjarji borijo z vsemi sredstvi in na vse mogoče načine proti škodljivcu, ki je v stanju, da jim uniči ta sicer veliki dohodek.

To je dejstvo, vendar si oglejmo popolnoma objektivno tudi lovčevo stališče. Tudi lovec je človek, ki ima veselje do lova, kakor sadjar do svojega drevja, čeprav lovec nima koristi od lova, ker gre pri lovu pač za sport; mirno lahko trdim, da ga pri nas ni lovišča, ki bi imelo za zakupnika pridobiten značaj. Ta svoj sport plačuje lovec drago: plača letno občini težke tisočake, plačuje lovskega čuvaja, lovsko karto, orožni list, krmi divjad v hudih zimah. Zato ima pravico da strelja v najetem lovišču divjačino, na drugi strani pa dolžnost, da jo goji. Gojenje divjačinje je njegova dolžnost in je to tudi v interesu občine, kajti danes se lovišča dajejo v zakup za 12 let in če bi skozi vso to dobo zakupnih samo streljal, bi že v par letih bilo lovišče prazno, a v 12 letih gotovo. Občina bi potem lahko zaman iskala onega, ki bi ji hotel kaj plačati za to, da se sme sprehajati s puško po praznem lovišču. Kljub vsemu temu pa ravno letošnji rezultati tako zvanih »glavnih lovov« kažejo, da se je število zajcev skrčilo po nekod kar za 50 odstotkov .

Tudi gori navedeno je dejstvo, ki se ne more osporavati, kajti za svoj denar ima človek tudi svoje pravice, ki so z zakonom zaščitene. Vendar so naši zakonodajalci, poznavajoč skrbi in težnje tako ene kakor druge strani, predvidevali te spore med lovci in sadjarji. Poglavje o škodi po divjačini in o povračilu te škode je obravnavano v paragr. 50—76. zakona o lovu. Citirati je treba samo paragraf 56., ki se tiče baš škode na sadnem drevju. Paragraf 56. pravi: »Škodo, ki jo divjačina napravi na sadovnjakih, hišnih vrtovih, drevesnicah in na posameznem mladem drevju, mora lovski upravičenec povrniti s a m o t e d a j, ako se dokaže, da je bilo storjeno vse, s čimer umen gospodar zavaruje take nasade. Taki ukrepi so: ograje vrtov in drevesnic v višini dveh metrov, beljenje, postavljanje plašil, ovitje sadnega drevja in debel s slamo najmanje 1.50 m visoko in temu enako.« Točno in popolnoma jasno se izraža zakon o tem večnem spornem vprašanju med lovci in sadjarji, ki pa, kakor kaže zakon, ni sporno. Slame in koruznice pač ne manjka pri nobeni hiši, če pa je ni pri hiši, se da nabaviti za majhne stroške, ter je z njimi ovijanje debel kaj hitro opravljeno. Če pa hoče nekdo za daljše čase, odnosno enkrat za mnoga leta opraviti ta posel, da naredi okoli posameznega drevesa ograjo ali zapreko iz žice ali krajnikov ter je s tem to vprašanje spravljeno s poti za mnoga leta. Seveda se bo takoj marsikdo oglasil, kako pride on do tega, da ovija na lastne stroške drevje. Razlike med izdatkom ovijanja in obrambo drevja in med vsoto, ki jo prinese posamezno drevo ob količkaj dobri letini, ni v nikakem razmerju. Pustimo slamo in koruznico, računajmo, da stane ograjica iz krajnikov z žeblji vred 3 din, pa je dovolj računano in traja mnoga leta. No, to je znesek, ki ga dobi sadjar za malo več kakor 1 kg sadja. Z ozirom na to, da ti stroški niso v nikakem razmerju, pač ni na mestu, izpostavljati drevje morebitnemu uničenju. Končno je zajec tudi žival, ki ima pravico do življenja in če bi šlo za tem, da se uniči in ugonobi vse živali, ki delajo škodo, kaj bi ostalo živo?

Lovci in sadjarji morajo hoditi roko v roki, ker si lahko med seboj mnogo pomagajo in koristijo, vendar pa vse to samo v slučaju, če pokaže i ena i druga stran dovolj razumevanja za težnje drugega. Le na ta način se bo izgladil ta spor, ki se je v poslednjih letih že tako stopnjeval, da je bilo že preveč; eni in drugi morajo imeti za svoj trud, odnosno svoje koristi in veselje, a da pri tem interesi obojih ne trpijo. Malo več uvidevnosti in popustljivosti je treba, pa se bo izgladil ta spor v obojestransko zadovoljstvo.

Eko.

Ali poznate tri može, ki čuvajo Palestino in Sirijo

Težak je danes posebno v Palestini položaj ljudi, katerim so poverili nalogo, da čuvajo mir, prav posebno težko pa je pridobiti si simpatije med domačini. — Trem možem je pa to vendarle uspelo. Sta to dva Angleža: polkovnik Peak, imenovan Peak paša, in njegov sodelavec major Glubb, ki delujeta v Palestini, ter Francoz Collet, podpolkovnik, ki v Siriji poveljuje eskadronom čerkeških vojakov. Angleški listi jih opisujejo prav simpatično.

P o l k o v n i k P e a k je bil desna roka znamenitega Lawrancea, ki so mu pravili šejk s svetlimi lasmi, pomagal mu je v bojih proti Turkom v Arabiji, bil je stalno v smrtni nevarnosti, toda vsaki je ušel. Danes, ko šteje že 50 let, je komandant arabske legije in osebne garde transjordanskega emirja Abdulaha Ibn Huseina. Beduini si zvečer, ko se zberejo v puščavi okrog ognja, radi pripovedujejo junaštva Peak paše. Tako pravijo, da je nekoč Peak pašo presenetila truma nasprotnikov in kričala »Ubijmo Peak pašo!«. Peak paša je dvignil roko in vsi so utihnili, tak je bil njegov prestiž. Potem pa je dejal: »Kar hitro me ubijte in ne kričite!« Primitivne vojščake je ta njegova gesta prevzela. Peak paša je dodal: »Odidite, toda ne pozabite, da z mojo smrtjo ne bo izginila Legija, ki bi vas vse našla.« Seveda mu niso storili ničesar. Arabska legija si je povsod pridobila takšno spoštovanje, da se je bojijo in jo tako občudujejo, da vsaka arabska rodbina želi, da bi v njej služil njihov sin.

Temu možu, ki si je znal pridobiti srca domačinov v deželi, kjer so vsak čas pripravljeni na revolte, pomaga pri delu m a j o r G l u b b. Svojo karijero je začel v Mezopotamiji. Po svetovni vojni je ostal v Arabiji in tamkaj organiziral policijo v Iraku, kjer je zveza narodov dala Angliji mandat. Študiral je tukaj jezik in pa šege domačinov in si znal pridobiti njihove simpatije. Ko so ga poslali v Transjordanijo, je postal Peak paša njegov šef. Glubb mu je predlagal, da bi bilo potrebno ustanoviti legijo, ki bi vršila službo policije v puščavi. Peak paša mu je odgovoril: »Storite to, ampak bodite previdni!« S svoje prve ekspedicije k divjemu plemenu Huvaitov, ki so jo smatrali za blazno, se ni vrnil samo zdrav, ampak mu je to pleme dalo še sinove za legijo. Njegovemu vplivu se morajo zahvaliti, da se je dežela pomirila.

Da agitacija tujcev v tej deželi nima takega uspeha, kot so ga pričakovali, se morajo Angleži v prvi vrsti zahvaliti tema dvema možema.

V Siriji pa slično dela Francoz C o l l e t. Njega Angleži tako cenijo, da so mu ponudili državljanstvo in generalski čin, kar pa je Francoz odklonil, češ, Francoz je in to bo tudi ostal ter pomagal svoji domovini. Doma je iz Alžira. V svetovni vojni se je odlikoval z veliko hrabrostjo. Od l. 1919 dela v Siriji. Prišel je ravno v dobi, ko so se vrstile dan za dnem revolte. Skoraj vsi domačini so takrat zbežali iz vojske in ostal je le s peščico ljudi. Bili so to Čerkezi. In sklenil je, da ustanovi svobodno armado Čerkezov, to je vojakov-najemnikov, ki bi jih plačevali. Tem vojakom je pustil tudi njihovo narodno nošo. V kratkem času je ustanovil prvi eskadron čerkeškega orožništva in z njihovo pomočjo mu je uspelo, da je na mejah Sirije, Palestine in Transjordanije zavladal mir. Čerkezi so pritem pokazali toliko junaštvo, da so oblasti takoj naročile Colletu, naj ustanovi še tri nadaljne eskadrone. Kmalu so jih dosegli deset. Čerkezi so se večkrat izkazali, tako tudi leta 1925, ko je izbruhnila vstaja v Damasku. General Gamelin, ki je poveljeval armadam v Levantu, pravi o njem, da je to legendarni heroj.

Dano je življenje našemu narodu-proletarcu, nihče več mu ga ne more vzeti! Saj si je s svojim delom, s svojim umom in srcem zaslužil sončno življenje, ta narod kmetov in delavcev, ta narod sužnjev, ki ne mara več biti narod sužnjev.

(Slovenska kultura, vojna in delavstvo.)

Gospodarstvo

Jugoslovansko vino za Nemčijo

Čitatelji »Edinosti« se morda še spominjajo, da smo nekaj o tem že napisali na tem mestu. Pričakovali smo zastopnike nemškega gospodarstva v našo deželo za proučevanje možnosti izvoza naših vin v Nemčijo. Neki naši vinarji so mislili, da pridejo lepega dne vino kratko in malo pokušat, prevzemat itd. To so bili redko kateri, ki so sploh še kaj imeli v zalogi. Po veliki večini so namreč bile naše kleti že davno pred letošnjo trgatvijo prazne. Poslednja leta, izvzemši letošnje, so dajala iz naših goric presneto malo in povrh slabo. Tako je bila vinska kriza glede na količino zalog sama iz sebe rešena. Na kak pomembnejši izvoz vina letos nismo mogli misliti.

Predstavniki nemškega gospodarstva pa so vseeno bili v naši državi, se slej ko prej stalno zanimajo za to stvar in so o vsem dobro poučeni. Veliki politični dogodki v Srednji Evropi so ovirali dokončno rešitev tega vprašanja. Medtem so bila zaključena jugoslovansko-nemška trgovinska pogajanja, čijih uspeh je med drugim: 1.500 vagonov ali 150.000 hl jugoslovanskega vina za Nemčijo, t. j. nekako 4% naše povprečne letne proizvodnje.

Nemčija bi mogla prevzeti od nas dvakrat, trikrat toliko blaga, če bi naša država spravila skupaj kakovosti, ki ustrezajo nemškim zahtevam. Nemčiji rabijo najbolj: črna in bela desertna vina, črnina za mešanje z drugimi vini, potrošna črnina, vina za napravo pelinovca ali pelinkovca in kisa, za žganjekuho in napravo penine ali šampanjca, torej za industrijske svrhe, pa tudi samostalna bela potrošna vina. Odločilne pa so končno najbolj — cene. Hude tekmovalke so Italija, Francija, tudi Madžarska, države, ki lahko nudijo vsakovrstne vinske pridelke izredno poceni. **Treba je misliti na izvozne olajšave tudi pri nas. Za sadje in neke druge pridelke so izvozne nagrade (premije), za mnogo bolj važen pridelek — vino — jih še ni.**

Kdo naj izvaža? Vinarske, odnosno kletarske zadruge bi bile najbolj pozvane za to. Pa seveda poštena vinska trgovina. Upoštevati je, da je nemški vinski trg sijajno urejen do vseh podrobnosti. Tamkaj so vinske cene oblastveno, torej zakonito določene že pri pridelovalcu pa vse do potrošnika. Mi smo še daleč od vsega tega. Ko bi bilo vse to pri nas vsaj približno tako urejeno, bi bilo sodelovanje jako lahko in uspešno. Pričakujemo, da bodo priprave za to nadaljevali kmalu po Novem letu v bolj določeni smeri. Ne dvomimo, da bodo zastopniki nemškega gospodarstva, ko pride pravi čas za to, zopet prišli v Jugoslavijo, da stvar še bolj proučijo in pospešijo, kakor je treba, da bo držalo. **Ni važno, iz katere jugoslovanske pokrajine gre vino ven, važno pa je, da vobče gre in da ga čim več gre čez mejo.**

Za izvoz v Nemčijo je treba vedeti v vseh primerih:

V poštev prihajajo samo zdrava, pristna, dobro negovana vina, ki popolnoma ustrezajo vsem predpisom našega zakona o vinu. Tako so n. pr. tudi samorodni pridelki in njih mešanice čisto izključene od izvoza. Za pospešitev izvoza pa je med drugim nujno potrebna ureditev svobodnih carinskih skladišč itd. itd.

Kakšen delež bi mogla imeti Slovenija na izvozu vina v Nemčijo, ni najbolj važno, kakor smo že omenili. **Razveseljivo je dejstvo, da pride zdaj, čeprav šele po dolgih dvajsetih letih jugoslovanske skupnosti, tudi ta kmetijski pridelek iz naših goric kot izvozno blago sploh na vrsto,** kar se je poprej skoraj popolnoma zanemarilo. Je pa tudi skrajni čas, da skušamo popraviti in rešiti, kar se še da popraviti in rešiti...

Mislimo, da bi mogle priti za izvoz iz Slovenije v poštev sledeče kakovosti: za neposredni potrošek in več ali manj tudi za izdelovanje penine v glavnem bela vina zlasti iz kakovostno dobrih let, za neke industrijske svrhe pa nekatera druga vina morda tudi iz slabših vinskih letin.

Zlatih gradov si ne smemo obetati! **Mnogo je odvisno od nas samih in od javnih činiteljev. Naša stalna skrb mora biti: smotrno vinarstvo, dobro delo, brezpogojna zanesljivost in poštenost v vseh poslovnih zadevah in trgovinskih odnosih z domačim in še bolj s tujim svetom!** Trenutni uspehi posameznikov so varljivi in za splošnost navadno škodljivi. Stvar javnih činiteljev je, da pomagajo vse dobro pripraviti in delo olajšati, kakor tudi to, da vsakršno zlorabo, pa naj pride od kogar koli, odločno odpravijo in najstrožje kaznujejo. Če in ko bo vse tako urejeno, smemo upati, da bo s povečanim izvozom jugoslovanskih goriških pridelkov predvsem v Nemčijo našemu celokupnemu vinskemu gospodarstvu res izdatno pomagano.

Velika prednost posebej slovenskega vina je ta, da so njegova prirodna svojstva v marsičem zelo sorodna svojstvom pridelkov iz nemških vinorodnih dežel, kakor tega ne najdemo pri nobenih drugih vinih na svetu. Zato se baš slovensko vino kaj dobro prileže nemškemu pivcu z nepokvarjenim okusom. To staro izkustvo bo lahko prav kmalu znova potrdil mlajši nemški rod, ki mu bodi naše vino priljubljeno vsakdanje okrepčilo!

Andrej Žmavc.

Elektrificirajmo našo zemljo

V naši industriji, v okoliških in v kmetskih obratih, povsod je potrebna pogonska sila, ki mora biti čim cenejša, da je proizvodnja rentabilnejša. Radi tega je treba povsod iskati možnosti za pridobivanje virov cenene pogonske moči, ki bo služila vsem ljudskim plastem v enaki meri.

Vsestransko najprikladnejša gibalna sila je elektrika. Ta moderna civilizacijska pridobitev je neverjetno hitro osvojila ves svet in je danes tako popularizirana, da se je poslužuje v nekaterih deželah tudi zadnja gorska vas.

Pri nas smo še seveda daleč od tega, kar je povsem razumljivo. Vendar pa je bil dosežen v 20 letih precejšen napredek. V Jugoslaviji je bilo leta 1918. vsega 223 električnih central, z letno proizvodnjo 200 milijonov kilovatnih ur in 100 kilometrov električnih daljnovodov. Danes imamo 800 električnih central, ki proizvajajo 910 milijonov kilovatnih ur in imajo 3500 kilometrov daljnovodov. To je vsekakor priznanja vreden napredek, ki je pa z ozirom na možnosti, ki jih nudi naša zemlja za elektrifikacijo, vendar še silno neznaten.

Po najnovejših statističnih podatkih ima od 4645 občin v naši zemlji električno razsvetljavo samo 713 občin, torej le 15,3%. Število prebivalcev v teh občinah znaša 4,174.000, ali 27% vsega prebivalstva v državi. Po mnenju strokovnjakov pa je izkoriščenih do danes pri nas le 2,25% energij, ki bi nam jih mogle dajati vode v Jugoslaviji.

Na enega prebivalca naše države pride letno 59,26 kilovatnih ur elektrike, dočim pade na enega prebivalca v Češki 229 kilovatnih ur, ali skoraj štirikrat več!

Pri nas obstajajo velike možnosti za gradnjo hidrocentral, kakor tudi kaloričnih central. Te objekte pa je treba enkrat začeti graditi, kajti naši industrijski, obrtniški in kmetijski obrati potrebujejo ceneno pogonsko silo.

V Sloveniji je precejšnje število električnih central, med njimi tri velike: v Fali, Završnici (obe na vodni pogon) in v Velenju (kurivo!). Kljub temu, da bi se ob njihovem polnem obratovanju mogla elektrificirati cela Slovenija, elektrificiranje slovenske zemlje le počasi napreduje. Temu je treba iskati vzroke v zelo dragi tokovini in v zvezi s tem v premajhnem številu odjemalcev na eni strani, na drugi strani pa v preveliki trgovski usmerjenosti podjetij.

Če bomo hoteli vsem prebivalcem Slovenije omogočiti uporabo čim cenejše električne sile, bomo morali z vso resnostjo predrugačiti trgovsko plat elektrificiranja. Za vzgled naj bo kalorična centrala v Borovem, ki daje električno razsvetljavo po dva dinarja na razpolago vsem privatnikom!

— —

Izvoz lesa v Italijo

Po dogovoru, ki se je izvršil te dni med našimi in italijanskimi delegati, bo tudi nova trgovinska pogodba osnovana na principu izmene blaga. Potemtakem bo izvoz iz Jugoslavije ponovno vezan na uvoz iz Italije. V svrho povečanja uvoza iz Italije in s tem v zvezi našega izvoza v Italijo se bodo javne dobave po možnosti naročale v Italiji, Jugoslavija pa bo dobila po novem dogovoru precej večje kontingente kakor doslej, posebno kar se tiče lesa in živine.

Vse do sankcij je bila Italija glavni odjemalec našega mehkega žaganega lesa za gradnjo. To je bilo radi tega, ker so italijanska tržišča za naš izvoz najbližja, ker so prevozni stroški mnogo manjši kot za druge smeri in, ker je naša lesna industrija v polni meri zadovoljevala zahteve italijanskih trgovcev, tako glede kakovosti, obsega in izbere. Po statistiki ministrstva za gozdove in rudnike se je gibal izvoz proizvodov naše lesne industrije od leta 1926. do leta 1937. takole (po tonah v procentih): 70, 62, 54, 52, 51, 51, 68, 69, 64, 57, 8, 28.

Prvi trgovinski dogovor po sankcijah, sklenjen oktobra 1936, je veljal samo za šest mesecev. V tem času smo imeli odobrenega lesnega kontingenta vsega do višine 20 milijonov lir. Po devalvaciji lire pa je bil prevrednoten kontingent za okrog 25% od celokupne naprej zamišljene vrednosti izvoza v Italijo. Naš les je bil taktrat seveda že čez mejo in je bila izguba naše trgovine kajpak precejšnja.

Pri lanski julijski trgovinski konferenci so bili povečani lesni kontingenti na 395 tisoč ton v vrednotsi 130 milijonov lir letno. Ker pa niso bile urejene plačilne obveznosti, je prišlo v lanskem decembru do zmanjšanja kontingentov za 30 odstotkov. S sporazumom je bilo sklenjeno, da se bodo dolgovi za uvozno blago plačali v kliringu po tečaju 228,83 dinarja za 100 lir.

S temi kontingentskimi in klirinškimi omejitvami je seveda trpel izvoz našega lesa v Italijo, kjer je bilo veliko povpraševanje za proizvodi naše lesne industrije. Vse dotlej, dokler bodo trajale te omejitve, bomo le težko dosegli višino izvoza, kakršen je bil pred sankcijami. To pa je seveda v veliko škodo našega malega producenta. Radi njegovih interesov je želeti, da se razmere glede lesne trgovine čim prej urede.

Naše vinske gorice bo potreba zasaditi z novimi trtami

Bizeljsko, 5. decembra.

Starejši vinogradniki se še dobro spominjajo, ko je trsna uš skoro domala uničila vinsko trto. Vinogradniki so morali izkopati vse stare trte ter jih uničiti, ker niso bile več za rabo. Mnogi prijazni vinski hribčki so postali goli in pusti. Naši delovni vinogradniki so takoj pričeli z obnovo goric. Zemljo so zrigolali in zasajali nove trsne vrste z ameriško podlago, ki je za trsno uš neobčutljiva. Trsna uš je napravila po vinogradih silno, neprecenljivo škodo, toda čas je zacelil vse rane. Gorice so zopet ozelenele in poplačale trud desetero.

Kako je z današnjimi vinogradi? Vinske trte so že precej opešale in rode od leta do leta slabše. Enako je izčrpana tudi zemlja. Ponekod se opaža, da so vinogradniki spoznali to veliko škodo. Zato so začeli z rigolanjem in zasajanjem trsja. Večina pa je vinogradnikov, ki v svojih vinogradih samo maše »luknje«, t. j. zasajajo trto le tamkaj, kjer se je stara posušila, ali pa sploh samo čakajo na splošno obnovo goric. Naše vinogradništvo je v veliki krizi. Ponekod so cene vinu tako male, do komaj krijejo stroške pridelave. Kako naj se potem misli na obnovo goric? Neizbežno je, da bodo morali vinograde obnavljati v velikem obsegu. Rigolanje in novi nasadi stanejo veliko denarja. Kje bodo vinogradniki vzeli za to potrebna sredstva? Pomislimo na to že sedaj, preden bodo trte popolnoma opešale in preden bo zemlja izčrpana.

Marsikatera lega ni primerna za vinsko trto. Pri novem zasajanju naj opuste taka mesta, na katere sadimo rajši primernejšo rastlinje, n. pr. breskev, čije sad se lahko spravi v denar. Z vinsko trto naj se zasaja le prvovrstna lega, ker bomo le tedaj pridelali mnogo izvrstne kapljice. Boljše je manj pridelati, toda to bolj kvalitetno dobro in odlično!

Prebivalci vinorodnih krajev na Bizeljskem so zlasti **letošnje leto zelo siromašni,** ker jim je uničila toča ves pridelek. Pa tudi sicer je pokrajina bolj siromašna. **Tu je nujno potrebna hitra pomoč!** Nekateri ljudje so tako siromašni, da jim preti za zimo lakota in vsesplošno pomanjkanje. V danem primeru ne more nihče misliti na denarna sredstva za rigolanje in novi nasad. **Poleg stvarne denarne podpore za življenje prebivalstva je potrebno tudi brezobrestno posojilo,** bodosi od države, bodisi banovine ali kake kmečke organizacije. Vse države, posebno agrarne, stremijo zlasti za tem, da se njihovo poljedelstvo razvija in napreduje. Zato nudijo svojim državljanom izobrazbo, gmotna sredstva in organizacije, za katere žrtvujejo velike vsote denarja. Pri nas smo še daleč od tega. Zato bo treba še mnogo truda in odločnosti, da bomo prišli za korak dalje.

Predvsem je potrebna široka kmečka organizacija z velikim kapitalom, ki bi dajala kmetom brezobrestna posojila, le ti pa bi morali stremeti s povečano delavnostjo za čim večjim napredkom. — Prodaja poljedelskih proizvodov pa bi morala priti v zadružne roke.

Govor pri predstavi za mestne reveže v Narod. gled. 1. dec.

Pozdravljeni bratje in sestre!

Izmed vseh manifestacij državnega prazni a širom Jugoslavije, se mi zdi zgodovinsko najbolj važna ta prva gledališka predstava za nas reveže. V prid revežem so se na tem mestu sicer tudi že uprizarjale predstave, toda s plačanimi ali celo s preplačanimi vstopnicami. Toda kar celo gledališče na razpolago revežem samim in s prosto vstopnico in brezplačno sedeti tudi na sedežih, ki si jih sicer le gospoda privošči za drag denar, to je pač prvič v Mariboru. Zato moramo biti hvaležni socialno uvidevni gledališki upravi, ki nam je to za nas izredno veselje naklonila.

In zato pa tudi s posebnim veseljem pri tej naši predstavi polagamo temelje za — d o m o l j u b j e. Domoljubje je naj trdnejša skala, na kateri stoji naša država. V čim nižje socialne plasti prodirajo žile domoljubja, tem trdnejši so temelji za gradnjo države tudi navzgor. Zato je le v interesu države, če tudi sama skrbi predvsem za pridobitev domoljubja od najnižjih slojev navzgor. To isto potrebo so uvidele že stare poganske države. Slavni grški državnik Periklej na primer je že pred 2500 leti spoznal potrebo zagotoviti ljudstvu tudi duševno hrano, zavedajoč se, da ima tudi priprosti človek ne samo želodec, nego tudi srce in poželjenje po duševni hrani. Vpeljal je takozvani »teorikon«, to je poseben sklad za vstopnine proste gledališke predstave za mestne reveže ob državnih praznikih. — Rimljani so šli še dalje: ob svečanih prilikah so reveže oskrbeli s kruhom in igračami in en dan je bil celo določen, da so gospodarji stregli svojim sužnjem.

In ne samo ob velikih državnih praznikih, — kakor pred tisočletji pagani — namreč nam kristjanom se hoče take duševne hrane tudi sicer večkrat v gledališki sezoni. Pri tem ne mislimo le nase, to je na nas reveže v mestu, marveč tudi na one, v tem oziru še večje reveže kot smo mi, ki smo blizu gledališča. Ravnokar imamo ugodno priliko za **ustanovitev posebnega državnega sklada za take predstave.** Zahtevajmo od naših kandidatov, da se prav resno zavzamejo tudi za to, za nas najvažnejše kulturno vprašanje. Razume se, da je s tem v zvezi tudi mišljeno vprašanje **zgradnje novega, za celo mariborsko oblast namenjenega in res narodnega, to je ljudskega gledališča.** Temelje za ta naš veliki kulturni hram polagamo danes tudi mi s svojim domoljubjem!

Ta govor — ker ni bil govorjen, naj bo tu napisan v spomin na prvo predstavo mariborskim revežem.

NAŠE TRZIŠČE IN CENE

Podrobna prodaja:

M e s o: goveje salo 15—16 din, slanina (špeh) 14—15 din, pljuča 7—8 din, reberca 10—12 din, svinjsko meso s kostmi 12 do 13 din, svinjsko meso brez kosti 13—15 din, ribe 16—17 din, ribe belice 8 din, morske ribe 10—34 din, zajec 13—14 din kg. — Z e l e n j a v a: krompir 0.65—1.50 din kg, merica 5—6 din, 1 kg čebule 2—4 din, česen 6—10, kislo zelje 3 din, glava zelja 0.50 do 3 din, 2—4 komadi repe 1 din, kisla repa 2 dni kg, glava karfijole 1—8 din, glava ohrovta 0.50—1.50 din, hren 8—9 din kg, komad zelene 0.50—2.50 din, buča 0.50—2 din, kup paradižnika 1 din, šopek peteršilja 0.50—1 din, glavnata solata 0.50—2 din, endivija 0.25—1 din, kup motovilca, radiča, špinače in vrtnega korenja 1 din, por 0.25 do 1 din, koleraba 1 din, liter luščenega graha 7.50—10, 2—4 komade redkve 1 din, šopek majarona 0.50—1 din. — S a d j e: 1 kg jabolk 3—6 din, hrušk 4—8 din, suhih sliv 8—12, krhljev 14 din, celih orehov 10 din, luščenih orehov 28—32 din, liter luščenih orehov 14 din, svežih kostanjev 2—3 din, pečenih kostanjev 6 din, šipka 3 din. — Ž i t o: pšenica 1.50—1.75 din, rž 1.50—1.75, ječmen 1.50 din, koruza 1.25—1.50 din, oves 1 din, proso 1.50 din, ajda 1—1.25 din, proseno pšeno 4 din, ajdino pšeno 3.50—4 din, fižol 2—3 din. — M l e č n i i z d e l k i: liter mleka 1.50—2 din, smetane 10 din, kg surovega masla 24 din, kuhanega masla 30—32 din, čajnega masla 28—32 din, domačega sira 8 do 10 din, jajce 0.70—1.25 din, konzervirano jajce 0.85—1 din. — P e r u t n i n a: kokoš 18—25 din, par piščancev 20—65 din, gos 40—60 din, puran 30—75 din, raca 15—18 din. — K r m a: kg sladkega sena 0.80 din, pšenične slame 0.42—0.45 din.

VREDNOST DENARJA

Za tuje valute veljajo pri nas sedaj sledeči uradni tečaji: 1 angleški funt 238 din, 1 ameriški dolar 43.75 din, 1 kanadski dolar 43.55 din, 1 nemška marka 14.50 din, 1 poljski zlot 8.25 din, 1 belga 7.40 din, 1 pengö 8.65 din, 1 egiptski funt 239 din, 1 palestinski funt 237 din, 1 urugvajski pezos 15.50 din, 1 argentinski pezos 10.90, 1 čilski pezos 1.20 din, 100 albanskih frankov 1470 din, 100 francoskih frankov 130 din, 100 švicarskih frankov 1000 din, 100 italijanskih lir 230 din, 100 holandskih goldinarjev 2365 din, 100 bolgarskih levov 44.50 din, 100 romunskih lejev 32 din, 100 španskih pezet 150 din, 100 grških drahem 39 din, 100 češkoslovaških kron 150 din.

Kulturna obzorja

Kaj nam ima Cankar danes umetniško, kulturno in politično povedati?

To vprašanje sem stavil nekaterim mlajšim slovenskim književnikom. Njihovi odgovori niso le zanimiv prispevek k problemu našega odnosa do Cankarja in njegovega dela, ki še vedno čaka raziskovalcev, ampak so dragoceni tudi kot osebne izpovedi književnikov samih.

Ivan Cankar

Nobeno delo, ki ga je izvršil človek v prilog svobode, torej v prilog kulture, ne izgine za vekomaj, niti ogenj ga ne more za vekomaj pokončati, ne meč! — S krvjo tistih naših delavcev prvorojencev je bila pognojena njiva naše poznejše kulture. In kadar bo žrtev dozorela, kadar bodo kose pripravljene, se bomo spominjali mučenikov.

(Slov. ljudstvo in slov. kultura.)

BOŽO VODUSEK

ki se je kot prvi med mladimi s Cankarjem še najbolj temeljito bavil; in vendar so njegovi stvarni, realistični, jedko analitični soneti tako daleč od vsega, kar v svoji površnosti radi označujemo kot »cankarjevsko«. To nasprotje, morda le navidezno, med njegovim pesniškim izrazom in med njegovim znanstvenim odnosom do Cankarja me je prav posebno zanimalo. Pripovedoval je, ostro formulirajoč svoje misli:

Genialen človek, kakršen je bil Cankar, sega s svojim delom preko svojega časa in ima v vsaki dobi nekaj povedati. Cankar je začel s psihologijo slovenskega človeka in v tem še danes nima pravega nadaljevalca. Bil je sicer enostranski, a psihološko zelo izdelan. Tu bi morala mlada, če hočete, realistična proza nastaviti in nadaljevati. Današnji mladi pisatelji so nam sicer odkrili nove dele slovenske zemlje in socialni milje, v katerem živijo slovenske množice, toda ostali so psihološko površni in se niso povzpeli preko slikanja zunanjih življenjskih razmer. Prava bodoča slovenska umetnost bi se morala psihološko poglobiti in prav tu se lahko slovenski pisatelj od Cankarja še mnogo nauči. Današnja umetnost riše predvsem kmečkega človeka; kar nam manjka, je širok epičen oris naše meščanske družbe, prerez skozi našo celotno družbo. V tem je bil Cankar bolj univerzalen.

Ravno zato, ker je Cankar slovenskega človeka tako analiziral, kakor nihče pred njim in nihče za njim, je poznal njegove šibke strani in šibke strani njegovega kulturnega in političnega življenja. Njegova socialna in moralna kritika meščanska družba je tako izdelana, da se preko te kritike še ni mogel nihče povzpeti in da mora vsak izmed naših mladih pisateljev, ki se loti družbene kritike, hočeš, nočeš, po njegovih stopinjah. Treba je samo, da vzamete v roke Kreftove »Malomeščane« in Kranjčevo »Zalesje se prebuja« kot dva primera družbene kritike po prevratu.

Iz njegove ostre socialne in moralne kritike so sledile seveda politične konsekvence. On ni nikoli pripadal nobeni izmed obeh vodilnih strank, ampak se je štel za pristaša tretje, tedaj najbolj napredne slovenske stranke. Istovetil se je z brezimnim, trpečim slovenskim narodom. Narodnostno vprašanje je formuliral tako jasno kakor noben naš politik v svojem znanem predavanju leta 1913. v Mestnem domu v Ljubljani, kjer je točno določil meje jugoslovenstva in odklonil vsakršno kulturno asimilacijo.

Cankar je izredno resno pojmoval svoj umetniški poklic, za katerega je vse žrtvoval. Dal nam je primer človeka, ki je v zadnji instanci odgovoren samo svoji vesti, ki po tej svoji vesti piše brez ozira na osebe in klike. Značilna za njega je njegova volja po skrajni oblikovni popolnosti v zvezi z brezkompromisno voljo povedati resnico. To oboje in njegova ljubezen do ljudi, do lastnega ljudstva, to mi na njem imponira in v tem ga skušam posnemati.

— —

BRANKO RUDOLF

je subtilen, tenak lirik, morda je Cankarju po temperamentu in življenjski usmeritvi še najbolj blizu. Takole mi je govoril:

Vsakdo je predrzen, kdor skuša na kratko odgovoriti na vaše vprašanje. Že Prijatelj je rekel »o Cankarju se bodo pisale knjige«. Ta posel pa je sedanja generacija pisateljev komaj šele začela. Če bi hotel vkljub pomislekom nakratko orisati Cankarjevo aktualnost, bi dejal, da je Cankar za nas silno aktualen subjektivno in objektivno; po svojih lastnih izjavah in delih, kakor tudi po svoji objektivni poziciji v zgodovini slovenskega naroda. Sam se je čutil vedno in zelo konsekventno kot umetnik in sicer je bil umetnik velikih etičnih kvalitet. V »Beli krizantemi« je izjavil: »Tudi moja vera je trdna; ali rajši bi, da pojde mimo mene ta grenki kelih«. Grenki kelih ni šel mimo njega. Cankar je z veliko silo izpolnjeval trdi ukaz, ki mu ga je naložil njegov poklic umetnika v malem narodu. Kompromis mu ni bil mogoč, Cankar je čutil, da bi s tem izdal samega sebe. Skozi vse njegovo delo gre enotna linija. Očitek slabotnega značaja nikakor ne drži. Cankar ni menjal svoje umetniške linije in tudi ne linije značaja. Kadar se je dvignil, je krepko in junaško krčil pot v bodočnost, kadar se je v sebi strl, se je strl ves, a tudi v omaganju, v obupu nam je drag, kajti Cankar je bil sam tudi kulturni kronist svoje dobe, opisal je svoj lastni boj, kulturni boj z okolico, ki je bila v mnogočem vsaj petdeset let za njim in ki ga v celoti še danes ni dosegla. Še danes živijo med nami ljudje, ki so jim važni: »Ideali sploh«, ki ti z istim bedastim licem, kakor Cankarjevi sodobniki poreko: »Brez idealov narod ne more živeti; kdor mu ideale ruši, je njegov sovražnik.« (Bela krizantema), in ki pri vsem tem govoričenju o idealih ne ganejo niti s prstom, da narod ne bi stradal kruha in kulture. Cankar je bil velik umetnik. Imel je tiste lastnosti, ki jih Rodin pripisuje vsakemu velikemu umetniku: »Veliki mojstri se nikdar niso bali upodabljati tega, kar čutijo in n i k d a r n i s o l a g a l i«. Kakšen svetel vzgled! Za objektivnega opazovalca je Cankarjev boj z ljubljeno Slovenijo, to dolino Šentflorijansko, poln napetosti, poln vzponov zmag in porazov.

O Cankarjevem značaju ne more biti dvoma, to je bil značaj proletarca in umetnika, ki se bori za najosnovnejše uresničenje svojih spoznanj, ki so na evropski višini, človeka, ki se zaveda, da se ne bori samo zase, temveč za ves narod. Vkljub skrajni subjektivnosti (in deloma prav zato!) je bil Cankar mimogrede tudi največji ljudski prosvetitelj, ki smo ga do zdaj imeli. Proti njemu je stala omejenost provincialne in patriarhalne miselnosti, ki ji Cankar še danes ni pogodi. In vendar kaže že sama njegova kultiviranost, njegova občutljivost, ki se je tolikim ljudem zamerila, v bodočnost. Želja po lepoti in izbranosti je že vedno aktualna, še prav v svetu mnogih mehaničnih in še pogostejših zmehaniziranih pošasti, za katere je moč tvari vse in moč duha dekadenca — ker slutijo v njej nasprotnika, ki nujno meri po č l o v e š k i h merilih. Globoko človeški pa je bil tudi Cankar. Njegov boj za človeka dostojno vrednotenje materialnih in duševnih dobrin je naš lastni boj, vsak od nas je vsaj deloma doživel njegovo usodo, ali usodo katerega njegovih junakov. Torej v kulturnem oziru: Več Cankarja! Vsak od nas je bogatejši, če nenadoma spozna ob Cankarjevih obrazih, da je pogledal — v ogledalo, ki je marsikomu neprijetno.

V kulturnem oziru je bil Cankar Slovenec in ob enem eden najodločnejših Jugoslovanov pred Jugoslavijo. Zakaj ni nihče naših navdušenih »Jugoslovenov«, poskusil, da potegne zelo zanimivo paralelo med bojem Cankarja z bojem Krleže, ali Domanovića in Češića? Opazil bi, da je bil ta boj v mnogočem sličen in vendar različen, kakor so bile slične in vendar različne naše usode. Naše usode bi bile brez dvoma mnogo bolj slične, če bi različni »Jugosloveni« bili bolj energično propagirali res aktualne in zanimive hrvatske in srbske avtorje in manj govorili o kakšnem godljastem stapanju, ki bi namesto jasnih obrisov narodnih kultur postavilo nekaj kulturno docela nejasnega, nekaj, čemur oni vsekakor niso nič pripomogli, pač pa Ivan Cankar, ki je bil v kulturnem oziru skrajni realist in nikdar ni zidal v oblake, temveč logično rasel iz tal.

V Sloveniji pa je Cankar prav danes pokazal pot. Cankar je rekel leta 1907. o naših dveh najmočnejših strankah, da jima je vendar poverjena naloga, »... da pripovedujejo ljudstvu [illegible] pot do spoznanja in resnice.« ... »ali se ne trudita obe hlapce v ljudi spreobračati?« V tem silno aktualnem govoru je Cankar zavračal našo malenkostno tradicionalno cepitev, ki je tako dolgo razsajala po Slovenskem. Če bi se obe stranki lahko združili vsaj v delu za narod — »kje bi ostala potem far in antikrist, ti dve naši najsvetejši narodni svetinji, ta dva stebra slovenskega življenja tekom burnih desetletij?« (K pravdi za Cankarja. Sodobnost 11—12 1938.)

In danes? Enaintrideset let po tem Cankarjevem govoru, se še vedno igramo [illegible] kakor različne druge grešnike, ki vedno postavljajo v zločinski zaslepljenosti strankine interese med narodne, in se pobijajo tudi tam, kjer bi morali svojega sonarodnjaka **radi skupnih narodnih interesov** na vso moč podpirati. Pač aktualnost brez primere!

— —

IVAN POTRČ

je med našimi prozaisti morda najmlajši in vsaj časovno Cankarjevi dobi najbolj oddaljen.

Kaj nam ima danes še Cankar povedati? Raje bi povedal, kaj je pomenil nam, ki smo se začeli zavedati življenja takrat, ko njega ni več bilo. Torej, kako je vplival na naš razvoj? Prvo moje srečanje s Cankarjem v gimnazijskih letih je bilo tako, da so nam ga prikazovali kot do nebes segajočo avtoriteto. Avtoriteta pa je izginila, ko smo začeli že v tretji šoli brati njegove zbrane spise, ki so začeli takrat izhajati. Ne morem izraziti, kako sproščujoče je vplivalo na dijaka, ko je čital, kako je ta avtoriteta — Cankar, namesto da bi šel v šolo, vzel knjige pod pazduho, legel kam pod drevo in gledal oblake. Spominjam se, da so nekateri člani našega dijaškega literarnega krožka pozneje delali isto.

Brali smo ga, kakor nori, kajti Cankarja je bilo treba poznati vsega. Ne glede na to, ali ga je kdo razumel ali ne. Bolj kakor vsebina, nam je ugajal njegov stavek, ki je pel iz knjig. Nekaj let za tem, ko smo doraščali v življenje, smo igrali gimnazijci njegove Hlapce in Pohujšanje. Spominjam se, da nismo mogli razumeti, kako je bilo sploh mogoče, da so kedaj Hlapce prepovedovali in da mladina ne bi smela gledati Pohujšanja. Nam ni Pohujšanje pomenilo nikako pohujšanje, ampak zdravo in potrebno kritiko razmer. Prav pri teh dveh delih se da čutiti, kako je Cankar še danes aktualen.

Ugajal nam je Cankarjev upor proti konvencionalni laži v takratni umetnosti, kulturi in politiki. Ta upor je še danes živ. Izpričujejo ga vse njegove knjige. Zame danes ni toliko važen njegov jezik in njegova beseda, ki je pa nikakor nočem podcenjevati, kakor prav ona ogromna moralna sila, ki jo je Cankar izpričal v svojih delih. Bolj kakor jezikovno, je Cankar vplival name s svojo moralno silo, ki ni nikoli poznala kompromisov, ko je šlo za osnovna vprašanja življenja. Ko danes včasih človek obupuje nad tem klavrnim življenjem, v katerem živimo, in nad še bolj klavrno dobo, [illegible] bi morda večkrat popreje docela obupal, če bi ne bilo Cankarjeve knjige, še bolj pa boja, ki ga prikazuje njegovo delo, iz katerega se čuti na vsaki strani, da je izpričano z njegovim življenjem. Sodobni umetnik bi se moral tudi danes zavedati, da se ne da živeti dvojno življenje, ampak da je treba biti kakor v pisanju, tako v življenju isti človek. Če ne, je vse, kar hoče človek povedati, laž. — S tem pa je povedan že odgovor na vprašanje, da si mora biti tudi sodobni ustvarjajoči umetnik prav tako na jasnem o političnem, kulturnem in umetniškem dogajanju, kakor si je bil prav Ivan Cankar.

Kaj je prava prosveta?

Glonarjev »Poučni slovar« veli, da je beseda »prosveta« narejena po nemški »Aufklärung«, ki ji je nemški modroslovec K a n t (1724—1804) dal leta 1784. približno takole vsebino:

»Prosveta je izid, je sproščenje človeka iz nedoraslosti, ki jo je sam zakrivil. Nedoraslost je nezmožnost, da bi človek brez vodstva koga drugega mislil s svojo glavo.«

»Poučni slovar« veli dalje, da je vse stremljenje družbe 18. stoletja po verski, duševni in politični osvoboditvi dobilo v tej besedi svoj jasen in trajen izraz, da pa je beseda sama znana v nemščini že od prej.

Tako razlaga besedo »prosveta« modroslovec in znanstvenik. Zdaj pa poslušajmo, kako preprosto razlaga S t j e p a n R a d i ć, k a j j e p r a v a prosveta:

»Tudi lepa obleka, udobna mestna stanovanja, vljudni razgovor, krasna pesem, dobre ceste, mnogobrojne šole, živa trgovina, vesela družba, vse to so samo zunanji znaki prosvete. Takšen zunanji znak prosvete so tudi knjige in novine, celo hiše božje same. **Prava in edina prosveta ima drugačno merilo, a to je duševnost, poštenost in dobrota, ali kakor bi učeno rekli: morala (nravnost). Prosveta brez nravnosti je lupina brez jedra, prazna lupina. Kakor pa iz prazne lupine ne bo nikdar življenja in iz same luske nikdar klice, tako iz prosvete brez poštenja nikdar ne bo niti ne more biti svobode«.**

P o č k o v.

KULTURNI DROBIŽ

V Parizu so začeli izdajati revijo »Monde Libre«, ki je zbrala okrog sebe najbolj znane demokratske politike. V uvodu prve številke pravijo, da bo ta časopis nekaka bilanca svobodnih vlad v ekonomskem in socialnem področju. Skušal bo dokazati, da demokratske države nudijo vsaki osebi največjo možnost za dvig življenjskega nivoja.

Pous i Pagès je predsednik **Instituta za katalonsko književnost.** Sedaj se mudi v Parizu. Je najbolj znan dramatik v Kataloniji. V intervjuju, ki ga je dal Francozu Marcu Bernardu, pravi med drugim, da je pri Kataloncih težko ločiti kulturni problem od političnega. Sredstvo njihove kulture je njihov jezik — katalonščina — in tekom stoletij se je izkazalo, da so dela katalonskih pisateljev le tedaj imela pravo veljavo in bila originalna, če so jim dovolili pisati v njihovem jeziku. Lanskega leta v septembru so zato ustanovili Institut za katalonsko književnost — nam še v miru ne uspe ustvariti kaj sličnega — ki združuje filozofe, zgodovinarje, književnike in je neke vrste akademija. Med drugim ustanavlja tudi knjižnice, izdaja literarna dela vseh vrst, revije in išče zveze z inozemstvom. Pous i Pagès je v intervjuju posebno povdaril, da združuje ta Institut ljudi vseh prepričanj. Od svoje ustanovitve do danes so vkljub največjim materialnim težkočam izdali šest važnih knjig, v tisku pa jih je sedaj sedem. Institut izdaja tudi revijo Revista de Catalunya. V vsaki številki obravnava samo en članek aktualne dogodke, ostali članki pa so posvečeni drugim problemom. Predsednik Instituta je povedal tudi, da je katalonska vlada razpisala letno šest literarnih nagrad. Če danes tako goreče branijo svojo svobodo, bogastvo in moč, je to vse pač le radi tega, da se bo potem lahko katalonski duh svobodno izražal. Predsednik Instituta se je na koncu še prav posebno zahvalil francoskim intelektualcem, ki so tako velikodušno odgovorili apelu komiteja za pomoč katalonskim intelektualcem.

Za ženo in dom

Matere, pustite otrokom kar je njihovo

Popolnoma se strinjamo s tem, da je treba današnjo mladino vzgajati čimbolj stvarno in resnično, čimbolj današnji dobi primerno. Proč z vso neresničnostjo, proč z vsem, v pravljično obliko povitim razlaganjem raznih življenjskih pojavov. — Vzgajajmo otroka kar spočetka v človeka, ki bo gledal na življenje tako kakor je treba in ga bo tudi sprejemal takšnega, kakršno je. Takšna so današnja vzgojna načela. Ne smemo pa pri tem pozabiti, da ima otrok predvsem pravico biti otrok. Nikar mu tega ne jemljimo. Če bomo otroku podrli vse njegove otroške sanje, potem kmalu ne bomo gledali več pred seboj naivno se smehljajočih otroških obrazkov, temveč lica nedoraslih odraščencev, ki nam bodo nekoč očitala, da smo jih prikrajšali za vso lepoto otroške dobe.

Popolnoma pravilno je, da ne zavijamo v pravljično obliko raznih resnih življenjskih vprašanj, kakor je na primer: postanek človeka, izpremememba pri doraščajočih dekletih, razna socialna vprašanja, ki bodo soodločujoča pri otrokovi poznejši življenjski poti in za katero se mora marsikateri že zgodaj odločiti itd. Nikakor jim pa ne kratimo uživanje onih otroških posebnosti, čeprav so pravljične, ki so v njih posesti že od pamtiveka. Med te spada v prvi vrsti sveti Miklavž. Verovanje v Miklavža se po krivdi odraslih pri današnji mladini vedno bolj izgublja. S tem so v svoji otroški dobi ogoljufani za nekaj lepega, res otroškega. Pomislimo samo, kako smo mi v svojem času uživali že ob sami misli na Miklavža. Saj ta pravljična potegavščina ne more otroku v poznejšem življenju prav nič škodovati, v otroških letih pa mu da mnogo lepega.

Že več dni pred Miklavževim večerom se otroci kaj radi pogovarjajo o Miklavžu. Mati, ki ima seveda polno glavo drugih skrbi, odpravi otroke s kratkim odgovorom, ki povzroči v otroški duši veliko razočaranje. Ali je to potrebno? Pusti ga raje v tej prijetni in neškodljivi skrivnosti. Ne odganjaj ga z odgovorom, češ, Miklavž je še dandanes samo za otroke premožnih staršev, mi smo pa revni in nimamo časa in denarja za take stvari. Saj otrok ne zahteva mnogo. Tri jabolka, pest orehov, svinčnik in par bonbončkov pomeni otroku mnogo več, če je mnenja, da mu jih je prinesel sveti Miklavž, kakor pa ne vem kakšno darilo iz človeških rok, a združeno s spoznanjem, da Miklavža sploh ni, da sploh ne hodi na zemljo, niti k premožnim, niti k revnim otrokom. Najskromnejše darilo bo otroku nepopisno drago, če bo v skrivnostni Miklavževi noči skrivaj postavljeno na okno.

Zato naj matere na svojih mlajših popravijo to, kar so zagrešile morda na svojih starejših otrocih — povrnejo naj jim spet nekdanjo toplino in lepoto Miklavževega večera. Prav malo truda in sredstev je treba, da razveselimo otroka na ta otroški praznik. Saj se še odraslemu človeku zazdi, da čuti neki odmev iz davnih prijetni in brezskrbnih časov, če se ga na Miklavžev večer spomni kdo s kakšnim darilcem.

Shranjevanje oblek in drugega, kar ne rabimo pozimi

Poletnih in jesenskih oblek sedaj, ko je nastopila zima, ne moremo več nositi, zato naj vsaka skrbna gospodinja pregleda obleke, plašče in drugo, zakrpa, kar je razparano, opere, če je potrebno, odstrani madeže in spravi v predal ali pa v omaro. Lahkih, posebno pralnih oblek, ki smo jih osnažile, ni treba likati, to storimo šele spomladi. Na letnih plaščih in jopicah je treba zlasti očistiti žepe, pobrati vse, kar je v njih, dalje očistiti ovratnike, ki se najprej umažejo, prišiti gumbe, če manjkajo, obešalnike in drugo. Šele potem pridejo v omaro ali pa v papirne vrečice, kjer so varni pred molji. Pazite zlasti na madeže, posebno mastne. »Edinost« je prinesla že toliko navodil, kako jih očistite z najrazličnejšega blaga. Če pa časopis še ni prinesel navodila za madež, se lahko vsak čas obrnete na uredništvo. Radi vam bomo odgovorili. Obleke, ki jih same več ne mislite nositi, dobro preglejte, mogoče se bo dalo iz njih sešiti kaj za deco. Nogavice, ki jih nosite samo poleti, operite, zašijte in zložite v predal ali škatljo. Tudi poletne čevlje, sandale in copate dobro osnažite in jih shranite. Prav vse stvari, ki jih sedaj ne rabite, preglejte in shranite! Veselilo vas bo, ko boste spomladi našli vse lično in snažno.

KUHINJA

Nadev za kašnate klobase ali godlja. Preberi riž ali ajdovo kašo, jo operi in skuhaj, da se napol zmehča. Prideni kuhana in sesekljana pljuča, srce, ocvirke, kos svinjske glave ter sesekljane, na masti zarumenele čebule, majaron, strt česen, poper, limonino lupino, soli in mesne juhe. Dobro vse premešaj in nadevaj v črevа. Lahko pa godljo tudi kar tako spečeš.

Prašičja hladetina. Kos svinjske glave, malo kož in noge kuhaj v okisani vodi počasi 4 ure. Dodaj korenje, korenino zelene in peteršilja ter čebulo. Vse to lahko poprej na masti nekoliko opražiš. Nato dodaš še poper in majaron, če ti ugaja. Kuhano meso odstrani od kosti in zreži na debele rezance. Precejeno juho pusti stati čez noč. Drugi dan poberi mast, sicer hladetina ne bo čista. Daj juho na toplo, da se spusti, vlij jo na meso, premešaj in pusti na mrzlem, da se strdi. Kadar rabiš hladetino, postavi skledo za trenutek v vročo vodo, stresi jo na desko, razreši, stresi na krožnik, polij s kisom in oljem, potresi s poprom ter daj na mizo. Lahko okrasiš hladetino s čebulo, paradižnikom, kislimi kumarcami, zelenim peteršiljem, peso ali trdimi jajci.

Krvni pečenjak. Vzemi tričetrt litra sveže krvi, pol litra mleka, 5—6 žlic moke, tri drobno zrezana jabolka, sol, poper in strt česen ter vse dobro premešaj. Razbeli 8 dkg zabele, prideni drobno zrezane čebule, in ko se to malo zarumeni, vlij gornje mase za prst debelo v ponev in peči pri precejšnji vročini.

Svinjska riba v mreži. Seseklјaj prav na drobno lovorjev list, nekaj timijana, limonine lupine, kumne, dodaj popra in soli ter s tem svinjsko ribo dobro nadrgni. Nato jo zavij v mrežo, daj v ponev, prilij malo vode in daj v pečico. Kar se nabere na stenah ponve, postrgaj sproti, polivaj pečenko s sokom in dolivaj polagoma vode. Ko je riba pečena, jo nareži na lepe kose in postavi na mizo. Jako dobra je tudi mrzla.

Kisla juha. Skuhaj kos svinjske glave ali noge. Dodaj peteršilj, koren, zeleno, čebulo, česen, lovorjev list, timijan in celi poper. Ko je meso dovolj mehko, ga odloči od kosti in zreži na kocke. Razžvrkljaj v kisu nekaj moke in prilij med mešanjem vreli juhi. Vre naj še 10 minut. Juho precedi, dodaj zrezano meso in daj juho s kruhom na mizo.

Sveži hren. Hren nastrgaj, mu dodaj sol, kis in olje. Če je preoster, dodaj malo sladkorja. Če prideneš nastrgano jabolko, dobiš jabolčni hren, če pa pretlačen trdo kuhan rumenjak, pa jajčni hren.

Stisnjena klobasa. Skuhaj pol kg prašičje glave, pol kg špehovih kož (če jih imaš) in četrt kg bolj pustega svežega mesa. Kuhano zreži na majhne kosce, prideni četrt litra krvi, ščep majaronovih plev, drobno zrezanih limonovih lupin, žlico v masti precvrte čebule in ako hočeš, še prekajeno in kuhano, drobno zrezano meseno klobaso, velik ščep popra ter soli. S tem nadevom napolni prašičji želodec, ga dobro zašpilji in zašij. Kuhaj ga polagoma 1 in pol ure v zavreti vodi, kateri si dodala dve žlici kisa. Med kuhanjem ga enkrat obrni. Kuhani želodec položi na desko, nanj položi še drugo desko in na desko kamen; tako ga pusti 10 ur. Kadar ga daš na mizo, ga olupi in zreži na tanke rezine. Lahko serviraš zraven tudi kis in olje.

Slanina. Slanino drobno zreži, jo deni v večjo posodo, osoli, prilij nekaj žlic vode ter počasi cvri. Med cvrenjem prideni košček čebule. Kadar so ocvirki rumeni in se pojavljajo na površju, precedi mast v pripravljeno posodo, ocvirke pa daj v drugo posodo, jih z žlico dobro stlači in pusti pri njih prav malo masti. Ako hočeš imeti suho slanino, jo zreži na velike kose, nasoli z mesom vred ter deni v dim. Tudi zaseko lahko pripraviš, in sicer tako-le: kuhaj kos slanine 20—30 minut, mrzlo dobro seseklјaj, posoli in dobro stlači v lončen lonec. Kadar jo rabiš, jo scvri ter ji prideni košček čebule.

Orehov štrukelj iz koruzne moke. Mešaj v skledi 6 dkg surovega masla ali masti, 1 rumenjak in žlico sladkorja, prideni nato 10 dkg koruzne moke, ki jo polij poprej s četrt litra zavretega mleka, dobro premešaj in prilij še četrt litra toplega mleka. Nato prideni pol kg pšenične moke in vzhajani kvas iz 2 dkg droži, 2 žlic toplega mleka in žličice sladkorja, osoli in vse skupaj četrt ure dobro stepaj. Postavi testo na gorko, ga pokrij s prtičem in pusti, da vzhaja. Vzhajano testo stresi na z moko potreseno desko, ga pomaži z orehovim nadevom in potresi s pestjo drobtin, ki jih prej zarumeni v žlici masla. Orehov nadev pripravi tako-le: Mešaj 2 žlici topljene ali kisle smetane, 1 jajce, prideni 15—20 dkg (četrt litra) zmletih in s 4 žlicami zavretega mleka poparjenih orehov, žlico sladkorja, ščep cimeta ali žličico drobno zrezanih limoninih olupkov. Zvij testo v zvitek, ga deni na pomazano podolgasto pekačo in postavi na gorko, da vzhaja. Vzhajani štrukelj pomaži z jajcem, smetano ali mlekom in ga peči v srednje vroči pečici. Pečenega zreži in postavi gorkega ali mrzlega na mizo.

Dopisi „Edinosti"

Gospodar na celem Kozjaku mora biti SPD!

To je edino pravilni odgovor na vprašanje v predzadnji številki »Edinosti«: **»Kdo bo gospodar pri Sv. Duhu na Ostrem vrhu?«** Ne samo Sv. Duh, marveč ves naš Kozjak od Sv. Urbana nad Mariborom do Sv. Urbana pri Košenjaku s celim svojim oziroma našim ozemljem vred spada pred vsemi drugimi v področje in skrbstvo našega **»Slovenskega planinskega društva«**, podr. Maribor. Izgleda vsaj tako, da se je od vsega početka napravila pogreška v porazdelitvi delokroga ruške ter (mlajše) mariborske podružnice. Ruška naj bi bila prevzela celo Pohorje, mariborska pa naj bi se bila takoj po priznanju Kozjaka v našo državno posest lotila celega tega troskupinskega pogorja (Kobansko, Radle in Košenjak), in sicer po gotovem načrtu: najprej čez vse pogorje dobra glavna markacija (ob meji), nato naj bi bile sledile stranske markacije. In sicer najprej Kobansko (od Sv. Urbana do Sv. Duha) po našem ozemlju. Čim bi bil ta prvi del od vseh strani sestopa temeljito obdelan in vse markacije združene pri Sv. Duhu, naj bi se bil isti načrt nadaljeval preko druge skupine (Radle) na tretjo, ob katere zaključku naj bi se bil izdelal primeren kažipot, oziroma vodnik s kratkimi opisi postajališč in krajevnih zanimivosti.

Že med tem prvim delom naj bi bilo društvo potom Putnika stopilo v stik z merodajnimi faktorji zaradi izboljšanja oz. naprave cest in potov, vse zopet počenši pri Sv. Urbanu čez Sv. Križ, nato Bresternica in vse ostale sestopne točke na levem bregu Drave tudi že do ostalih dveh gorskih skupin.

Istočasno bi se bil pripravil tudi že načrt za prvo planinsko gostišče pri Sv. Duhu. Če bi bili vzeli vzgled pri naših sosedih, ali vsaj pri sebi primera med tem vzrastlih novih planinskih domov na Pohorju, bi bilo vse to delo opravljeno vzporedno ali vsaj kmalu drugo za drugo. Že do danes pa bi imel ves Kozjak najmanj tri moderna gostišča in kar je še bolj važno: na naravnost idiličnih prisojnih vrhovih bi bilo vzrastlo več manjših letovišč in najmanj eno **večje zračno zdravilišče**; na severnih pobočjih pa bi bilo nastalo več idealnih **postojank** izrecno za zimski sport.

Tako bi bilo brez vsake zavisti med Pohorci in Kobanci in v zadovoljstvo Mariborčanov in tujskega prometa, kakor tudi v posebno čast našega dičnega Planinskega društva in »Putnika« že davno rešeno to ne le naše največje sportno vprašanje, temveč tudi gospodarsko vprašanje zlasti celega, danes v obupnem stanju se nahajajočega Kozjaka. Interesi bi se lepo urejeno porazdelili: kdor se hoče samo zabavat, bo šel na Pohorje; kdor pa želi mir in zdravja, za nameček pa še užitek divnega razgleda, ta pa se odloči za Kozjak.

Zakasnelo ni še zamujeno in že izgubljeno. Kakor čujemo, se SPD resno zanima za gostišče pri Duhu, o čemer pa kaj več prihodnjič.

Urednikovo pismo

V zadnjem času smo prejeli veliko število dopisov. Ni naša krivda, da jih nismo mogli objaviti. Svoje dopisnike prosimo, da tega ne zamerijo n a m, ki bi marsikak dopis od srca radi objavili. Upamo, da nam bodo ostali kljub temu zvesti in nam bodo še nadalje poročali o vsem, kar je v njihovi fari novega in kar zanima tudi druge, ki niso neposredno prizadeti. Posebno radi bomo priobčevali sestavke o gospodarskem in o kulturnem življenju na vasi. Veseli bomo tudi, če nam bodo še nadalje sporočali svoje misli in predloge o »Edinosti«. Trudili se bomo, da bomo — kolikor bo v naši moči — njihovim upravičenim željam in nasvetom ustregli.

Urednik.

Bloke

Premeščen je po službeni potrebi šolski upravitelj g. Winkler Venčeslav iz Nove vasi kot učitelj v šolo na Krki. G. Winkler je znan tudi kot mladinski pisatelj ter je bil priljubljen ne samo pri otrokih, katerim je bil pravi oče, temveč tudi pri večini staršev, ki so ga visoko cenili kot učitelja in kot človeka. Njegova žena, ki je tudi učiteljica, ostane začasno še na šoli v Novi vasi.

Senovo p. Rajhenbergu

Za odpravo delnega celibata naših učiteljic. Nedavno so zborovali učitelji sreskega učiteljskega zbora JUU na Senovem pri Rajhenburgu. Med drugim so razpravljale učiteljice tudi o delnem celibatu, ki jih zadeva prav v živo. Vedeti je namreč, da se učiteljice smejo poročiti le z učitelji. Ako pa se poroče z neučitelji, morajo zapustiti državno

Volilni ustroji in volilno štetje

Toliko zadnje čase pri nas pišemo in govorimo o volitvah, a prav malo je takih, ki poznajo ustroj in izvedbo volitev, tako naših, kakor po drugih državah. — Zato se bomo na kratko ustavili pri tem vprašanju in bomo skušali v glavnem podati najvažnejše načine volitev v obče.

Človek bi mislil, da so volilni zakoni po vsem svetu enaki, vendar je treba vedeti, da so oni, ki so ta zakon sestavljali, delali to po gotovem načelu, po neki osnovni misli, a ta je pri različnih zakonodajalcih različna. Zato bomo v naslednjih vrstah omenili glavne načine, kako se voli.

Po učinku volitev morejo te biti neposredne ali posredne. Neposredne so volitve tedaj, kadar obstoja samo ena vrsta volilcev, ki volijo, odnosno oddajo glas za poslanca, čigar pristaši so, ter s tem direktno vplivajo na njegovo izvolitev. Posredna volitev pa je tedaj, kadar volivci s svojim glasom določijo one osebe (»volilne može« v stari Avstriji), ki bodo volili šele prave poslance.

Druga delitev je delitev na javne in tajne volitve. I ena i druga stran ima svoje zagovornike. Taine volitve se izvajajo s spuščanjem krogljic v skrinjice ali z izpolnitvijo glasovnice, ki se skuščajo v zato pripravljene žare.

Nadalje je treba ločiti, ali se voli samo posamezna oseba ali cela lista oseb. Ker je država razdeljena na več volilnih okrajev, se nikjer ne volijo vsi poslanci neke liste, temveč samo poslanci enega okraja. Volitve, kjer se volijo vsa mesta neke liste, je mogoče izvesti na primer samo pri občinskih volitvah, kjer je samo en volilni okraj. Prednost je treba dajati na vsak način razdelitvi na manjše volilne okraje, ker je le v tem slučaju mogoče izvesti sorazmerni sistem. Primer: neka država ima 100.000 volilcev; obstojata samo dve stranki. Ena dobi 49.000, druga pa 51.000 glasov. Ker ima druga večino, dobi vse mandate, prva pa nobenega. — Ako pa je ista država razdeljena na več volilnih okrajev, je prav verjetno, da bo v posameznih okrajih imela stranka, ki je sedaj dobila 49.000 glasov, večino in bo na ta način vendarle prišla do svojih zastopnikov v parlamentu.

Prišli smo do problema, kako računati glasove, kako računati manjšino in kako večino. Imamo tu več sistemov, ali dva sta glavna: sistem nadpolovične ali absolutne večine in stem relativne ali sorazmerne večine.

Primer nadpolovične večine kaže že navedeni slučaj, ki smo ga objasnili s številkami. Primer relativne večine: 10 tisoč volilcev je: Kandidat A dobi 4000, B 3500, a C 2500 glasov. Sorazmerno ima največ glasov A in on je izvoljen. Če bi bil uveden sistem nadpolovične večine, ne bi bil nihče izvoljen, ker nadpolovična večina je 5001.

Popolnoma jasno je, da je sistem nadpolovične večine lahko prav krivičen, a na naslednjem primeru se da videti, da more biti tudi sorazmerni način štetja glasov takšen, da nadpolovična večina volilcev dobi manj poslancev kakor manjšina. Recimo, da je 20 volilnih okrajev in da voli v vsakem okraju 10.000 volilcev. V 15 okrajih zmaga stranka A z majhno večino, recimo s 5100 glasovi, a stranka B dobi 4900 glasov. V ostalih petih okrajih pa zmaga stranka B z veliko večino, recimo, da dobi v vsakem okraju 9500 glasov, a stranka A samo 500 glasov. Izid volitev je tak, da dobi stranka A 15 mandatov, stranka B pa 5 mandatov. Glasovi pa, ki so bili dani za stranko A znašajo:

v 15 okrajih 5100×15= 76.500
v 5 okrajih 500× 5= 2.500
skupaj 79.000 gl.,

a stranka B je dobila:

v 15 okrajih 4900×15= 73.500
v 5 okrajih 9500× 5= 47.500
skupaj 121.000 gl.,

a vendar je dobila stranka A toliko več mandatov kakor stranka B, ki ima faktično tako veliko nadpolovično premoč.

Ti razlogi, da je eden, kakor drugi način volitev krivičen, so dovedli do tega, da so skušali najti rešitev, ki bi bolj pravično delila mandate, kajti kljub posameznim slučajem je manjšina navadno izpostavljena na milost in nemilost večini. Eden izmed teh je način takozvane dvetretjinske večine: od 100 glasov mora dobiti stranka, ki hoče zmagati, 67 glasov, tako zmaga res vsaj velika večina, vendar tudi ta način še ni bil zadovoljiv.

Točno razmerje med močmi oddanih glasov skuša doseči sorazmerni ali proporcijonalni sistem. V ta namen se najprej določi število glasov, ki ga mora dobiti vsakdo, ki hoče biti izvoljen. To število se imenuje količnik. Angež Hare je bil prvi, ki je ta način volitev teoretično obrazložil. Ta količnik se dobi, ako se deli število vseh oddanih glasov s številom poslancev, ki jih je treba izvoliti. Ako je bilo treba izvoliti deset poslancev, a je bilo oddanih 1000 glasov, mora imeti

službo. Posebno so prizadete učiteljice, ki žive stalno na deželi. Prisiljene so živeti samsko življenje, ker ni vsaki dano iz katerega koli vzroka, da bi se poročila z učiteljem. Na zborovanju je bilo slišati največ za odpravo delnega celibata, ki ne prinaša državi pri letnem proračunu nobenih posebnih koristi. Ustanovljen je bil odsek, v katerega so stopile naše učiteljice gospe **Arnškova, Zdežarjeva, Česnova in Zorkova.** Odsek si je nadel nalogo, da bo preučil vse prilike in posledice delnega celibata ter bo napravil potreben načrt za njega odpravo, katerega bo društvo poslalo na sekcijo JUU za Dravsko banovino. Zelo umestno bi bilo, da bi odsek stopil v stik z Jugoslovansko žensko zvezo, le-ta pa naj bi organizirala po vsej državi posebne odseke.

Sevnica

S e v n i c a, 5. decembra.

Nova železniška proga Sevnica—Tržišče bo otvorjena na praznik 8. decembra. Gradila se je od oktobra leta 1935. Torej nad tri leta; po njej smo hrepeneli vsi Slovenci izza predvojnih časov. Ta železnica, ki pelje preko Dolenjske, bo približala marsikatere kraje prometnejšim središčem, zaradi česar se bo poživilo narodno gospodarstvo v sedaj tako zapostavljeni pokrajini.

Železniška direkcija v Ljubljani je že pred časom izdelala vozni red za novo progo, ki v polni meri upošteva potrebe Dolenjcev. Vozni red je prirejen tako, da ima del vlakov zveze s severom — Zidanim mostom, odnosno Ljubljano, del pa z jugom — Zagrebom, oziroma Novim mestom.

Z otvoritvijo nove proge ne bo Dolenjska več tako oddaljena od Zagreba in Štajerske, kamor se bo usmerilo največ prometa. Dolenjci smo bili do danes zvezani z Zagrebom le preko oddaljenega Karlovca, ali še večjega ovinka preko Ljubljane. Zato ta pokrajina z Zagrebom odn. Hrvatsko sploh ni mogla navezati nikakih stikov, ne gospodarskih, ne tujsko-prometnih. Zagrebčani bodo lahko posečali Dolenjsko, od katere so bili sedaj tako oddaljeni. Odprta jim bo pot po Mirenski in Mokronoški dolini, kjer bodo lahko občudovali romantiko in lepoto teh krajev. Čim bo gotova proga Črnomelj—Vrbovsko, bo dobila Slovenija težko pričakovano zvezo z morjem, kar bo še posebnega pomena. Tozadevno akcijo je pokrenila Zbornica za TOI v Ljubljani s tem, da je predložila odločujočim činiteljem spomenico o programu najnujnejših del za zboljšanje prometa v Sloveniji.

Murska Sobota

Uspela proslava 1. decembra. Karkoli bi menili o drugih prireditvah, o proslavi 1. decembra moramo reči, da je bila lepo in dostojno izvedena. V proslavo za Prekmurje posebej važnega državnega zedinjenja je bila na predvečer v Sok. domu slavnostna akademija Sokolskega društva. Po dovršenem sporedu društvenega orkestra so nastopili — pred številnim občinstvom — razen višjega ženskega naraščaja domala vsi oddelki, nekateri celo dvakrat. Ritmične ter ostale proste vaje so bile skrbno podane. Posebno je ugajala četica po vojaško napravljene moške dece, ki je zaključila vaje s pesmijo sokolskih legij. Seveda so morali »vrli vojaki« vaje ponoviti. Razen tega je žela splošno priznanje za svoja izvajanja nižja ter višja ženska deca in nižji ženski ter moški naraščaj. Člani in članice pa so se »odrezali« z ritmično-plesnim Flegarjevim »Valčkom«; večer je bil zaključen z alegorično Bračkovo sliko ob dvajseti obletnici svobode. — Drugega dne so bile v vseh soboških svetiščih zahvalne službe božje, nakar je občinstvo v sprevodu krenilo na »grajsko« dvorišče, kjer je zbranim občanom govoril župan Hartner ter obč. svetnik Zobec. Ob 11. uri se je odprla v Sok. domu svečana seja društva, ki se je končala z zaobljubo novo pristopivših članov ter pesmijo slovanske himne. S tem je bila prvodecembrska proslava zedinjenja zaključena; prebivalstvo, ki se je udeležilo te proslave, je dokazalo, da ceni pomen 20-letnice prvodecembrskega praznika.

17. decembra priredi KPA v Sokolskem domu svoj tradicionalni »Akademski ples«; igra Adamič-jazz iz Ljubljane.

Kralj Karol in prestolonaslednik Mihael sta se s svojega potovanja po Evropi že vrnila domov. Bukareški župan general Dombrovski jih je sprejel po starem običaju s kruhom in soljo. Za pladnjem je videti moderen mikrofon.

Zanimivo štivo

Češkoslovaški predsednik dr. Emil Hacha po povratku od zaprisege.

— —

Roosevelt in Američani

Roosevelta je ameriški narod leta 1936. izvolil za svojega prezidenta. Ameriški narod, ki ga je volil, to so bili kmetje, delavci, črnci, obrtniki. Zaupali so mu in trdno verjeli, da bodo Zedinjene države pod njim dosegle lepšo bodočnost. Roosevelt je demokrat, je tudi najodličnejši član demokratske stranke v Ameriki, vendar pa se v mnogočem razlikuje od demokratov starega kova. Za Američane je Roosevelt predstavnik »novega reda«. V predvolilno kampanjo pred volitvami je tudi letos sam osebno posegel. Roosevelt je mišljenja (kot nekdaj tudi Lincoln), da lahko gre predsednik do skrajnih meja, ki mu jih dovoljuje ustava in pa da mora dober vladar vladati ves čas in pod vsakršnimi okoliščinami. Odkar se je naselil v Beli hiši v Washingtonu dela vedno z nezmanjšano energijo. V mnogoštevilnih govorih, ki jih je imel pred volitvami v letošnjem novembru, je razložil tudi razliko med liberalci in konzervativci. Liberalec je tisti, ki razume, da nove razmere v življenju zahtevajo tudi nove ustanove. Radi tega še ni treba izpremeniti obliko vlade. Ta vlada mora po njegovem mnenju samo razumeti svojo vlogo in se prilagoditi novim zahtevam. Konservativec pa načelno vztraja pri tem, da se vlada ne sme vmešavati v gospodarska in socialna vprašanja, kajti privatna iniciativa to lahko vse sama uredi.

Njegovi nasprotniki, tako prejšnji predsednik Hoover, senator Borah itd., izrabljajo proti prezidentu vse neuspehe na ekonomskem področju, da bi tako diskreditirali Roosevelta v očeh množice. Američani pa vedo, da druga gospodarska kriza niti zdaleč ni povzročila toliko škode kot ona v letu 1930. Število nezaposlenih se je zadnja leta nekoliko povečalo, država pa je toliko zanje poskrbela, da ne umirajo več od gladu kot v letu 1932. Število milijonarjev, to je ljudi, ki imajo več kot en milijono dohodkov, se je povečalo od 40 na 61. Nasprotniki najraje Rooseveltu očitajo državni dolg, ki se je ogromno povečal. Roosevelt pa pravi, da na vsakega Američana odpade samo 400 dolarjev dolga, na Kanadčana že 565 dolarjev, na Angleža pa celo 800 dolarjev. Državni dohodki, ki so v letu 1934. znašali 38 milijard dolarjev, so se povečali in v letu 1937. so znašali 70 milijard.

Do svetovne vojne je cela Amerika živela nekako sama zase in se za ves svet ni dosti brigala. Kadar v Južni Ameriki govorijo o zadnji vojni, še vedno mnogo mislijo na vojno, ki je od l. 1860. do 1865. trajala v Ameriki. Še danes je mnogo takih onstran oceana, ki se jim zdi nepotrebno, da bi se Amerika mešala v zadeve starega sveta, dočim bi Roosevelt sam hotel, da bi Amerika tudi v svetovni politiki nekaj pomenila. Položaj Amerike je danes različen od tistega, ko so se Američani navduševali za Monroev nauk: »Amerika Amerikancem!«

Leta 1823., ko je vladal Monroe, je jadrnica rabila celih 17 dni (seveda, če je bilo vreme ugodno), da je prejadrala Atlantski ocean, v letu 1938. pod prezidentom Rooseveltom pa je letalec Howard Hughes v 17 urah preletel razdaljo med Newyorkom in Parizom!

Američani, ki se vsake stvari bolj po ameriško lotijo, so hoteli tudi vedeti, kakšno je pravzaprav mnenje množic o sodelovanju Amerike z drugimi državami. In taka anketa je pokazala sledečo sliko: 65 odstotkov si je želelo sodelovanja s Francijo in Anglijo v slučaju kakega spora z Nemčijo in Italijo, samo 3 odstotki so se izjavili za sodelovanje z Nemčijo in Italijo. 32 odstotkov pa se ni izjavilo za nobeno državo. Ne samo velik del naroda, temveč tudi vodilne osebnosti očitajo antipatijo do Nemčije in Italije. Ko je Nemčija hotela dobavljati helium, plin, ki ga rabi za polnjenje cepelinov, iz Amerike in je tam zagotavljala, da bodo cepelini služili samo za trgovski promet in ne za vojno, je notranji minister Zedinjenih držav, Ickes, izjavil: »Nemški mir prinaša mir — pokopališč«.

— —

Ali povzroča tobak raka

Dvoje točk je, ki nam dajeta misliti, ali povzroča raka res tobak in sicer dejstvo, da je obolenje raka na dihalnih organih pri moških, ki večinoma kadijo, mnogo bolj pogosten nego pri ženskah in pa dejstvo, da se da potom tobaka, odnosno njegovih ekstraktov obolenje raka izvajati. Vodja instituta za raziskovanje raka v Buenos Airesu dr. A. H. Roffo, ki je univerzitetni profesor, dokazuje, da je temu vprašanju treba absolutno pritrditi. Statistika njegove klinike izkazuje, da je 500 obolenj raka na dihalnih organih najdenih in ugotovljenih pri 92 odstotkih strastnih kadilcev, a da so tudi preostali (8) odstotki bolnikov bili vsaj povprečni kadilci. Za strastne kadilce smatra one, ki pokadijo več kakor 24 cigaret dnevno. Pri ženskah je opazil le malo slučajev obolenj ustne votline, odnosno dihalnih organov od raka, a pri vseh teh slučajih je ugotovil, da so bile bolnice kadilke. — Obolenje raka je razdeljeno po njegovi statistiki tako-le: (prva številka pomenja obolenja moških, druga v oklepaju pa obolenja žensk) ustnice 92 (8), jezik 93 (7), sluznica 93 (7) in pljuča 96 (4).

S poizkusi na živalih je dr. Roffo dokazal, da se da izzvati rak ravno s pomočjo tobaka. Pripravil si je troje raztopin: prva je vsebovala vse one spojine, ki se izločajo od tobaka že v sami vodi, druga je bila čisti nikotin in tretja ekstrakt, ki ga je dobil potom destilacije tobaka. S prvo in tretjo raztopino so skozi mesece mazali kuncem notranjo stran uhlja in s časom se je pojavilo tipično obolenje raka. Pa še na en način so dokazali, da škoduje tobakov dim sam, odnosno, da more povzročiti obolenje raka; skoži mesece so skozi cevčico pihali v uhelj kuncev tobakov dim 2—3 minute vsakokrat, in tudi pri teh poizkusih se je pokazalo obolenje raka.

Z ozirom na to, da kadilec skozi desetletja dan za dnem pokadi precejšnje število cigaret, saj niso redki, ki jih pokadijo dnevno do 20, in z ozirom na to, da kaže statistika omenjenega znanstvenika popolnoma jasno, da vse gornje trditve niso pravljica, je popolnoma sigurno, da obolenje raka na dihalnih organih strastnih kadilcev pravzaprav ni nič čudnega. Vendar pa kaže tudi praksa, da kadi ogromno število moških temeljito prav vse življenje, a ne umirajo radi tega na raku.

vsakdo najmanje 100 glasov. Seveda je v praksi tako, da dobi eden več, drugi pa manj. Tisti glasovi, ki so odveč, so seveda izgubljeni. Zato so za ta slučaj uredili tako, da vsakdo voli še »morebitnega« poslanca, ako bi njegov glas bil izmed onih, ki niso več potrebni za izvolitev prvo imenovanega kanditata. V tem slučaju je njegov glas prenosen.

Ker pa povsod niso uvajali tega načina, da se glasovi, ki so odveč, prenašajo na drugega kandidata, je iznašel Belgijec d' Hondt zelo bistroumen način razdelitve mandatov, ki se da uporabiti pri poljubnem številu glasov in mandatov. Treba je na primer izvoliti šest poslancev med tremi strankami, od katerim je dobila A 34 tisoč, B 19 tisoč in C 7 tisoč glasov. Število glasov vsake stranke se deli zaporedoma s številom 1, 2, 3, itd., kakor sledi iz naslednjega:

z 1 je	**34.000**	**19.000**	7.000
z 2 je	**17.000**	9.500	3.500
s 3 je	**11.333**	6.333	2.333
s 4 je	**8.500**	4.750	1.750 itd.

Sedaj vzemimo, da je bilo treba v tem slučaju izvoliti samo troje mandatov. Pogleda se zaporedoma velikost vseh napisanih števil. Največje je 34.000, nato 19.000 in sledi 17.000; na ta način bi dobila stranka A dva, stranka B enega, a stranka C nobenega mandata. Kakor smo pa v začetku navedli, moramo v našem slučaju izvoliti in podeliti šest poslanskih mest in zato bomo izbrali šest največjih števil: 34.000, 19.000, 17.000, 9500, 11.333 in 8500. Tako dobi stranka A 4, stranka B 2, a stranka C nobenega poslanca. Ako bi bilo treba izvoliti sedem poslancev, bi dobila tudi stranka C enega, kajti naslednje število je 7000. (Po Pitamicu).

Boj za osvobojenje ljudstva je kulturen boj — in kdor ta boj obrekuje, kdor mu postavlja nečiste cilje, je sovražnik ljudstva in sovražnik kulture.

(Slov. ljudstvo in slov. kultura.

— —

[illegible]

[illegible]

Ko so Japonci zasedli Kanton, so morali mednarodno ozemlje naznačiti, da se vojaki ne bi kje zmotili in bi hoteli tudi med Evropejci širiti svojo kulturo.

Vse dame rade kupujejo svilo za obleke, perilo i. t. d. pri
I. TRPIN-U
Maribor, Vetrinjska ulica 15

FOX Pasta
Kvalitetno čitilo za čevlje in usnje iz najfinejših vokov in originalnega francoskega balzam terpentina
Zahtevajte in uporabljajte samo FOX-kremo
Dobi se v vsaki boljši trgovini

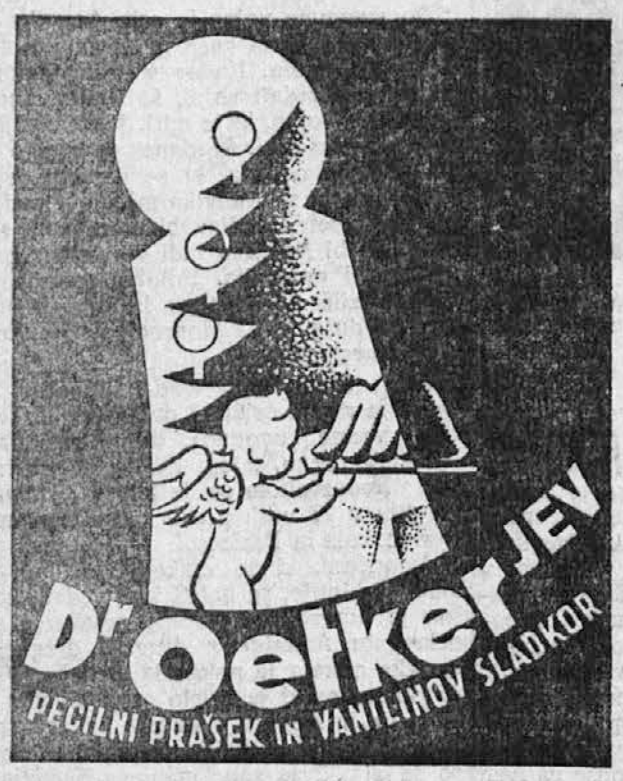

Mali oglasi
beseda 0·55 din, dopisovanje po 1·50 din; inseratni davek do 40 besed 1·- din, nad 40 besed 2·- din. Za šifrirana pisma se plača 10·— din. Za odgovor je priložiti 3·— din v znamkah

Premog, drva, kolobarji
najcenejše pri
Anton Filipančič
Maribor, Kopališka 10

Srajce, kravate, pižame, rokavice, nogavice, zimsko perilo i. t. d.
V največji izbiri! Po najnižji ceni!
Dobite v modni trgovini
August Hedžet
Maribor, Aleksandrova cesta 9

Radio Bezenšek
radiotehnik
Maribor, Vetrinjska ulica 17/I.
Zastopstvo in prodaja:
Kvalitetni aparati
LORENZ-APARATOV

AUGUST GAILIT:

Potepuhovi letni časi

15

Z avtorjevim dovoljenjem poslovenil MARIJAN FUSCH

Nebo je bilo dušeče, močno dušeče in mlečno bledo.

Nipernaadi je hlastno vstal.

Küüpova krčma je bila čisto blizu.

*

Noč je bila tiha in soparna, da bi se zadušil. Rjasto rdeči mesec je buljil skozi drevje.

Nipernaadi je vstal, se napol oblekel in šel na dvorišče h kašči. Potrkal je na vrata, ki je za njimi spala Anne-Mare.

»Jaz sem«, je rekel. »Mož iz škednja. Ne sanjska podoba tvojega moža Jairusa, ki ne more k tebi, niti Küüp, tvoj začasni soprog in namestnik tvojega moža. Tudi ne Joona, pevec. Prav tako ne Jaan Traavli, ki rezgeta za teboj morebiti kje drugje. Temveč jaz sem, mož iz skednja začasa nevihte. Ali lahko spiš? Seveda, nadelala si se danes do utrujenosti. Jaz pa ne morem spati. Te bele noči — to niso nikake noči. Vidiš, kako zahaja solnce, in komaj si mu vesel pokazal hrbet, že vstaja zopet pred teboj. Od tega je človek ves bolan. Te bele noči so od vraga. — Težko je spati sam. — Ni lepo od tebe, lepa žena, da tako molčiš.«

»Še nisi zadovoljna? Dobro. O, še dolgo nisem izstrelil vsega svojega smodnika. Torej poslušaj. Blazen sem od ljubezni do tebe. Tako si lepa, kakor mila, in vsi ljudje sveta obračajo ko solnčnice svoje glave za teboj, ti solnce. Jaz govorim vedno to, kar ljudje radi slišijo. Ali naj ti morebiti povem resnico? Ali naj govorim: Anne-Mari, ti zavržena! Tvoj mož je zaprt, ti pa živiš s Küüpom. Izvabljaš to pokveko v gozd iskat jagod, potem pa se zgrudiš pod grm, utrujena od solnca! In kaj se vse lahko zgodi, kadar prinašaš Jooni žganja in piva, da bi pel! Toda vse to že sama veš. Rajši torej takole lažem in pravim: Anne-Mari, žena iz nevihte, širokega obraza, kakor sem te videl, — tvoj ubogi nesrečni ženin je bil pravkar pogubljen. — Potem se gotovo nasmejiš in mi boš milostna.«

Iz kašče nobenega odgovora. Čez strehо so stopili velikanski oblaki. Pojavljali so se kakor truma vojščakov. Niso bili še beli, toda njihova srebrna sivina se je na valovih barvala rožnato. Jutro je bilo blizu, kovaško ognjišče je še tlelo. Tu in tam je že začivkala taščica, glasno zaklical drozg. Hrošči in žuželke so že lazile in gomazele po travnih bilkah. Noč je minila. Noč, kratka ko hip.

Nipernaadi je vzdihoval:

»Zakaj mi še vedno nočeš verjeti, da sem zaljubljen vate. Ti! Pazi se! Lahko se zgodi, da se nekega dne vržem zaradi tebe v globine vodopada, kakor oni Joona Levjeglavi. Samo skok, in je po tvojem ljubčku! Pri meni se takšna reč kaj hitro zgodi! Reka, prepad in čoln — vse potrebno je tu! Izposoditi bi si moral samo še sekiro, da bi imel s čim presekati vrv. V ta namen da sekiro vsakdo prav rad.«

»Ali tudi to te ne razvname in prav zato, Anne-Mari, prav zato te ljubim, ker ostajaš pri vseh mojih besedah hladna. Vroča je noč. Ti pa si kolednik. Ali pa morebiti res spiš? Ali leži namesto mene morda spanec kakor mora na tebi? In te zapusti šele, ko te je v postelji zazibal najglobljі sen? Samo grudi se gibljejo, nozdrvi pa sta široki kakor dva slapova. Hočem ti zapeti uspavanko.«

In zmešani človek začne tiho popevati.

Takoj nato zaškripljejo zadnja vrata gostilne in na pragu se pojavi Küüp. Bil je zaspan. Z dlanjo si je zastiral oči. Bela srajca in spodnje hlače so se ostro svetile v solncu.

»Kdo pa prav za prav razgraja tod vso noč?« je zaklical, držeč roko pred očmi in mežikal skozi prste proti solncu. »Ali je morda kdo, ki gre na jarmark? Ali pa ženitovanjski gost? Potem naj potrka na vrata točilnice! Tam, kjer visi izvesek!«

Kašljal je dolgo in hropeče. Med prsti leve roke je držal tlečo pipo. Pri kašlju se je zvijal.

»Ali biva kdo tu v kašči?« vpraša Nipernaadi.

»Ne«, odvrne Küüp nejevoljno. »Tam notri so samo prazne steklenice.«

»No dobro«, se je smejal Nipernaadi, se dvignil in naročil:

»Prinesi mi piva in kruha!«

»Kruha?« ponovi Küüp po svoji navadi zadnjo besedo. »Steklenico piva in dva kosa kruha? Ali dve steklenici piva in en krajec kruha? Kako ste rekli to, gospod?«

»Kruha in piva!« zakliče Nipernaadi osorno.

»Dve steklenici piva in dva kosa kruha — takoj!«

Küüp je odmahedral. Njegovi težki koraki so doneli po prazni krčmi. Potem je zakrehal in poklical Anee-Marijo. Najbrž ni nič našel.

Končno pride s pivom in kruhom, postavi vse na prag shrambe in natoči piva v kozarec.

»Ali prihajaš od daleč?« je vprašal. »Ali nosiš kak instrument s seboj? Tu je bil pred kratkim človek z veliko pozavno. Pozavna pa je bila napolnjena s tihotapljenim špiritom. Prav dobrega okusa je bil tisti spirit!«

»Mnogo močvirij imate tu«, je rekel Nipernaadi in pil svoje pivo.

»Čisto dovolj«, se je muzal krčmar. Toda takoj je postal nezaupen.

»Zakaj? Ali ste morebiti izsuševalec močvirja?«

»Morebiti«, pravi Nipermaadi pomenljivo. In ko je Küüp molčal: »No da. Kjer najdem kako mlako, tam — vodo proč!«

»Tam — vodo proč?« vpraša Küüp in neverno zmaje z glavo. »Takšen mož si torej ti? No, ampak v maarlaške močvare ne vtikaj svojega nosu! Te vode so veliko preglobokе. Pod vsako kopo šklopota ducat vrelcev!«

»O vrelcih ni tu niti sledu«, je ugovarjal Nipernaadi strogo. »Nič drugega, ko od gozda sem nanešeni grez in umazanija. Stena pri slapu pa zadržuje vodo.«

»Kakor misliš«, je rekel Küüp vljudno.

On je videl že vse drugačne gospode, ki so prihajali z nekakim strojem na hrbtu sem. Merili in raziskovali so močvirja, vtaknili nos pod vsako gomilo; vsak mahec in trst so vtaknili v knjigo in ga stiskali, potem pa so majajoč z glavo zopet izginili s svojim strojem na hrbtu. Samo zoprn smrad tobakovega dima je ostal za njimi, drugega nič. Niti pedi močvirja niso izsušili. Močvirja so večna in z njimi opravki krog njih. Da bi se le Jairus hitro vrnil! Potem bi imeli vsi kaj kmalu spet delo, zaposlitev in denar.

In tale tako skromni gost hoče izsuševati maarlaške močvare? Kdo ve, ali bo sploh lahko plačal svoji dve steklenici piva? V beraški knjigi jih je že dovolj zapisanih. Tja si Küüp zapisuje vse dolgove brez upa na vračilo ter miloščino. Kadar gre potem, kakor se poštenemu kristjanu spodobi, enkrat na leto — o binkoštih — k obhajilu, vzame knjigo s seboj v cerkev. Klečeč pred svetim oltarjem jo položi pod kolena in jo pokaže po prejemu zakramenta pastorju. Ta napravi pod računom črto in napiše, da je prečital knjigo od začetka do konca. Nato pa pohvali blagega darovalca ter dobrotnika ubogih, kaavskega gostilničarja gospoda Küüpa.

V knjigi so zapisani večinoma samo taki, od katerih se Küüp ne nadeja več, da bi kdaj svoj dolg poravnali: Ljudje, ki so vzeli presto, a je niso plačali, ali taki, ki so izpili steklenico piva in jo pobrisali, ne da bi plačali, ali pa so zagnali kozarec ob steno in ga pozabili plačati.

(Dalje prihodnjič).

2500 Din rabite,
da zaslužite 1000 Din mesečno doma.
Dopise:
„Anos" Maribor
Orožnova 6
Priložite znamko

Izdaja konzorcij »Edinosti« v Mariboru. Odgovorni urednik Jaroslav Dolar, novinar. Tiska Mariborska tiskarna d. d., predstav. ravnatelj Stanko Detela, vsi v Mariboru.